

Vlaanderen
verbeelding werkt

Visie op de toekomst van de Europese Unie

9 mei 2025

MANAGEMENTSAMENVATTING

Visie op de toekomst van de Europese Unie

Het voorbije decennium hebben opeenvolgende Vlaamse regeringen de EU altijd gepositioneerd als eerste en belangrijkste hefboom voor het Vlaamse buitenlands beleid. De impact en het belang van de EU is echter al lang niet meer beperkt tot het buitenlands of internationaal beleid. De EU draait in sterke mate ook om binnenlands beleid. Met deze visie wil de Vlaamse Regering de EU ook steeds meer inzetten als hefboom voor het Vlaamse beleid – of het nu over binnenlands of buitenlands beleid gaat.

De EU heeft Vlaanderen veel gebracht: economische groei, stabiliteit, toegang tot de interne markt, ruimte voor innovatie, sociale vooruitgang en veiligheid. Maar tegelijk staat de Europese welvaart en concurrentiekracht onder druk. De productiviteitsgroei neemt af in een geopolitiek volatiele omgeving en de EU wordt met diverse uitdagingen geconfronteerd.

De EU is bij uitstek het beleidsniveau om uitdagingen die te groot zijn voor één deelstaat of land, of die per definitie grensoverschrijdend zijn, aan te pakken. We houden het beleid graag zo dicht mogelijk bij de burger. Echter, als de EU een doeltreffender en efficiënter beleid kan voeren dan lokale, regionale en nationale overheden, is haar optreden aangewezen. Dit laat onverlet dat zorgvuldige afwegingen noodzakelijk zijn. Om haar legitimiteit te bewaren, moet de EU ook in de toekomst van onderuit opgebouwd worden. De EU moet voor de Vlaamse Regering verder inzetten op de taken waar ze via haar optreden de grootste meerwaarde kan leveren aan Europese actoren, van burgers tot overheden.

De voorliggende tekst zet de visie van de Vlaamse Regering uiteen over hoe de EU op korte en middellange termijn moet evolueren. Hij moet als leidraad dienen voor de Vlaamse overheid bij de beoordeling van Europese wetgevende en andere initiatieven.

Vanuit deze visie op de toekomst van de EU wil de Vlaamse Regering dat de EU prioritair inzet op:

- respect voor gedeelde Europese normen, waarden, rechten, vrijheden en mensenrechten
- een Europees migratiebeleid dat klaar is voor toekomstige uitdagingen
- een gezonde begroting voor de EU en haar lidstaten
- verdieping van de EMU, Bankenunie en Kapitaalmarktenunie
- vervolmaking van de interne markt
- een doortastend en geïntegreerd industriebeleid
- een Europese onderzoeks- en innovatie-unie
- een Europees landbouw- en visserijbeleid dat onze voedselzekerheid waarborgt
- een Europese transport- en infrastructuurunie
- een Europese digitale unie
- een EU-beleid dat ecologie en economie hand in hand laat gaan
- een Europese energie-unie
- faciliteren van de decarbonisatie en circulaire economie
- bescherm het Europese sociale model

- versterkt inzetten op eerlijke internationale handel en handelsakkoorden
- een sterke inzet op defensie(-industrie)
- meerwaarde, efficiëntie en subsidiariteit als leidraad voor EU-optreden
- betere regelgeving en aanpakken van regeldruk

Met het oog hierop formuleert de Vlaamse Regering ook voor zichzelf de prioriteit om met een overheidsbrede aanpak te wegen op de Europese agenda en besluitvorming in voor Vlaanderen belangrijke dossiers.

Vlaanderen is immers gebaat bij een slagkrachtige Unie die meerwaarde biedt voor Vlaamse burgers en bedrijven, die van onderuit wordt opgebouwd en ten volle rekening houdt met de Vlaamse belangen en bevoegdheden. Het is daarom essentieel dat Vlaanderen mee de agenda en de richting van de EU bepaalt, zodat die agenda de Vlaamse beleidsvisie en kernbelangen weerspiegelt, en dat de Vlaamse Regering een proactief en doeltreffend Vlaams Europees beleid voert.

INHOUD

MANAGEMENTSAMENVATTING		2
VOORWOORD		5
1	VISIE EN VLAAMSE KERNBELANGEN	6
1.1	Een Unie van waarden, rechten, vrijheden en veiligheid	6
1.2	Een Unie die economische en financiële stabiliteit stimuleert	9
1.3	Een Unie voor welvaart en internationale concurrentiekracht	10
1.4	Een sociale en duurzame Unie die burgers beschermt	21
1.5	Een veerkrachtige Unie met een open blik naar de buitenwereld	26
1.6	Een efficiënte Unie die institutionele verscheidenheid respecteert	30
2	ROL VAN VLAANDEREN IN DE EUROPESE UNIE	34
2.1	De Vlaamse stem kenbaar maken op EU-niveau	34
2.2	Omzetting en implementatie van EU-regelgeving	36
2.3	De EU-reflex in Vlaanderen versterken	37

VOORWOORD

Het Europese niveau is al meer dan 70 jaar cruciaal voor vrede, stabiliteit en samenwerking in Europa en in Vlaanderen. De wereld rondom ons verandert drastisch. Oorlog, geopolitieke spanningen, protectionisme en technologische doorbraken zorgen voor fundamentele verschuivingen. De fundamentele waarden en vrijheden in de democratische rechtsstaten staan onder druk. De Europese Unie, en daarmee ook Vlaanderen, moet haar positie herdefiniëren in een wereld die steeds minder voorspelbaar is en waarin economische en maatschappelijke weerbaarheid centraal staan.

De EU heeft Vlaanderen veel gebracht: economische groei, stabiliteit, toegang tot de interne markt, ruimte voor innovatie, sociale vooruitgang en veiligheid. Maar tegelijk staan onze welvaart en concurrentiekracht onder druk. De productiviteitsgroei neemt af, terwijl nieuwe mondiale machtsblokken ontstaan. De klimaatverandering is een grote uitdaging, maar tegelijk ook een kans. Dit vereist ook op Europees niveau een coherent en ambitieus beleid dat ecologie en economie hand in hand laat gaan. Hoge energieprijzen zetten onze industrie en burgers onder zware druk. Tegelijk verplicht de geopolitieke realiteit ons om onze open strategische autonomie te versterken en onze handelsrelaties actiever te diversifiëren.

Daarom presenteert Vlaanderen met deze visienota een duidelijke oproep: we willen een EU die haar kerntaken met ambitie opneemt en zich heroriënteert op haar sterktes. We moeten resoluut inzetten op innovatie, technologische ontwikkeling en de versterking van een robuuste industriële basis als motor van onze welvaart. Daarnaast moet de EU haar interne markt vervolmaken, eerlijke concurrentie bewaken en ons sociaal-economisch marktmodel beschermen. Vlaanderen gelooft in een krachtige Europese aanpak wanneer uitdagingen de schaal van de lidstaten overstijgen, maar vraagt evenzeer respect voor subsidiariteit en institutionele diversiteit.

Veiligheid, energiezekerheid, digitale en groene transitie en economische weerbaarheid zijn domeinen waar de EU een meerwaarde kan leveren. Hier verwacht Vlaanderen niet alleen dat de EU reageert, maar actief ageert. Open strategische autonomie moet daarbij een concrete strategie worden: gericht op het versterken van de Europese economie, innovatie en het verminderen van afhankelijkheden van derde landen. Zo bouwen we samen aan een welvarend, veilig en veerkrachtig Europa voor de komende generaties.

De Vlaamse Regering kiest daarbij bewust voor een constructieve en ambitieuze houding. We willen Europa niet vertragen, maar vooruithelpen. Vlaanderen wil niet alleen beleid ontvangen, maar actief mee de richting bepalen. Als een innovatieve regio met een open en performante economie nemen wij onze verantwoordelijkheid op om het Europese project verder uit te bouwen.

Deze visienota biedt een helder kompas: voor een Europese Unie die Vlaanderen sterker maakt, en voor een Vlaanderen dat de Europese Unie sterker maakt.

1 VISIE EN VLAAMSE KERNBELANGEN

Het voorbije decennium hebben opeenvolgende Vlaamse regeringen de EU altijd gepositioneerd als eerste en belangrijkste hefboom voor het Vlaamse buitenlands beleid. De impact en het belang van de EU is echter al lang niet meer beperkt tot het buitenlands of internationaal beleid. De EU draait in sterke mate ook om binnenlands beleid. Met deze visie wil de Vlaamse Regering de EU ook steeds meer inzetten als hefboom voor het Vlaamse beleid – of het nu over binnenlands of buitenlands beleid gaat.

De EU moet voor de Vlaamse Regering verder inzetten op de taken vernoemd in de EU-verdragen, waar ze via haar optreden de grootste meerwaarde kan leveren aan Europese actoren, van burgers tot overheden. In die domeinen is er voor de Vlaamse Regering ruimte voor een sterkere en betere EU, maar niet in alle domeinen is Europees initiatief noodzakelijk. De EU moet zich volgens de Vlaamse Regering in de eerste plaats focussen op de verdieping en verdere voltooiing van de interne markt voor handel, kapitaalmarkten, digitalisering, transport, energie en telecom en de bescherming van de buitengrenzen tegen illegale migratie en het beheer van migratie en een sterkere samenwerking tussen de EU-lidstaten op het vlak van defensie, veiligheid, gezondheid en klimaat. De komende jaren moet de EU verder inzetten op de uitbouw van de Europese Pijler van Sociale Rechten.

De EU is bij uitstek het beleidsniveau om uitdagingen die te groot zijn voor één deelstaat of land, of die per definitie grensoverschrijdend zijn, aan te pakken. We houden het beleid graag zo dicht mogelijk bij de burger. Echter, als de EU een doeltreffender en efficiënter beleid kan voeren dan een lokale, regionale en nationale overheden, is haar optreden aangewezen. Dit laat onverlet dat zorgvuldige afwegingen noodzakelijk zijn. Om haar legitimiteit te bewaren, moet de EU ook in de toekomst van onderuit opgebouwd worden.

1.1 Een Unie van waarden, rechten, vrijheden en veiligheid

Vlaanderen streeft naar een warm en welvarend Europa en staat voluit achter de principes van democratie en de kinder- en mensenrechten. De Unie is meer dan haar interne markt, het is een Unie van gedeelde waarden en normen, met een marktmodel dat al decennia voor sociale vooruitgang en welvaart zorgt. De EU en haar lidstaten beschikken over een rijke democratische traditie die met zorg en toewijding behouden moet worden. Fundamentele rechten en vrijheden mogen niet uitgehold worden. De Europese democratie moet zich weerbaarder en veerkrachtiger opstellen, met respect voor de rechtsstaat en de fundamentele rechten als hoekstenen van de Europese samenleving. Daarvoor is ook de bescherming tegen buitenlandse inmenging van groot belang.

Prioriteit: respect voor gedeelde Europese normen, waarden, rechten, vrijheden en mensenrechten

Vlaanderen verwacht dat de EU haar fundamentele waarden niet alleen in haar externe beleid bevordert, maar ook intern waarborgt. Dit houdt in:

- de democratie en de beginselen van de rechtsstaat;
- eerbied voor de Verlichtingsidealen, de mensenrechten en fundamentele vrijheden, zoals:

- waardigheid en zelfbeschikkingsrecht;
- gelijkheid van burgers, ongeacht hun levensbeschouwing, gender, leeftijd, handicap of gezondheidstoestand zogenaamd ras of seksuele geaardheid;
- vrijheid van meningsuiting, vrijheid van vereniging, recht op privacy, persvrijheid, vrijheid van onderwijs en godsdienstvrijheid;
- het respect voor de Europese culturele, taalkundige en levensbeschouwelijke diversiteit;
- het respect voor het privéleven.

Dat houdt in dat de EU krachtig moet optreden als de democratie, de rechtsstaat, de mensenrechten, de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, gelijke kansen of de ruimte voor de civiele samenleving binnen lidstaten onder druk komen te staan. Alle lidstaten moeten die universele waarden en normen uitdragen en verdedigen. Artikel 7 van het Verdrag betreffende de EU moet volledig worden toegepast om landen die de rechtsstaat bedreigen, ter verantwoording te roepen.

De EU staat er niet alleen voor. Ze moet actief de krachten bundelen met de Raad van Europa en andere internationale partners als hoeder van de democratie, de mensenrechten en de rechtsstaat. Met een pan-Europees lidmaatschap reikt die samenwerking verder dan de EU-grenzen en versterkt ze de invloed in buurregio's. Dat moet een krachtige synergie met daadwerkelijke impact creëren. Ook binnen de VN moet de EU een voortrekkersrol opnemen om democratie en mensenrechten te verdedigen.

Voor Vlaanderen is het van belang om de Europese waarden zoals vrijheid van culturele en artistieke expressie te blijven benadrukken. Door het Europa van de volkeren en de culturen verder uit te bouwen, wordt diversiteit als een troef en waarde uitgedragen. Europese kunst en kunstenaars moeten meer met elkaar en met de bevolking in contact gebracht worden. Het vrij verkeer voor jongeren en jeugdwerkers, kunstenaars en cultuurwerkers, en de bescherming van het cultureel erfgoed kunnen daaraan bijdragen. Daarom wil Vlaanderen dat de EU blijvend aandacht heeft voor jeugd, sport en cultuur, ook ter ondersteuning van een duurzame verankering van de Europese waarden.

Prioriteit: een Europees migratiebeleid dat klaar is voor toekomstige uitdagingen

Migratiebeleid klaar voor toekomstige uitdagingen

Irreguliere en secundaire migratie naar en binnen Europa schaadt niet alleen de migranten zelf, ze zet ook de sociale cohesie onder druk en leidt tot een gevoel van verwerping onder de Europese burgers.. Een sterke gezamenlijke Europese aanpak is daarom noodzakelijk. Illegale binnenkomsten moeten zoveel mogelijk worden bestreden en het aantal aankomsten moeten beter gespreid worden over de lidstaten. Het meedogenloze businessmodel van de mensensmokkelaars moet worden doorbroken. In de aanpak daarvan speelt de EU een belangrijke rol. We steunen EU-initiatieven die illegale migratie kordaat aanpakken, met respect voor de mensenrechten. Tegelijkertijd komt bij legale migratie ook een opdracht om te integreren in de Europese lidstaten. Effectieve integratie in lokale gemeenschappen in de Europese Unie zal zo bijdragen aan een geslaagd Europees model voor legale migratie.

Onze buitengrenzen zijn een gedeelde verantwoordelijkheid. Solidariteit moet altijd de leidraad zijn, tussen de lidstaten onderling én met de mensen op de vlucht die recht hebben op bescherming. Vlaanderen verwacht dat de EU meer inzet op betere grenscontroles aan de Europese buitengrenzen en op een effectievere terugkeer van personen in onwettig verblijf. Er moet blijvend worden ingezet op een optimalisatie van het Europees asielsysteem, dat nodig is om de stabiliteit van de EU te waarborgen, de maatschappelijke spanning te verminderen en de ontvangstomstandigheden van migranten te verbeteren. Terwijl de EU algemeen een daling kent in de asielaanvragen, gaan ze in België in stijgende lijn. Vlaanderen biedt ook heel wat Oekraïners opvang in het licht van de richtlijn tijdelijke bescherming. Dat alles zet druk op de maatschappelijke diensten in Vlaanderen zoals gezondheidspreventie, huisvesting, scholen ...

Ook de externe dimensie van het migratiebeleid mag niet uit het oog worden verloren, waarbij de EU ook een rol kan spelen in het helpen aanpakken van de grondoorzaken van migratie (zie infra, 1.51.5). De EU moet haar internationale partnerschappen ook gebruiken als hefboom voor re-admissie. We verwachten dat de EU legale arbeidsmigratie inpast in een migratiestrategie die focust op internationale samenwerking. Legale arbeidsmigratie is een van de oplossingen om de structurele tekorten op de arbeidsmarkt in te vullen, die ontstaan ten gevolge van de vergrijzingsgolf. We moeten daarbij selectief zijn en verwachten dat de EU alleen samenwerkt met landen die ook bereid zijn mee te werken aan terugkeer, zodat legale arbeidsmigratie een hefboom tegen irreguliere migratie wordt. Vlaanderen ziet legale arbeidsmigratie als buitenste cirkel in een concentrische aanpak. We richten ons eerst op het activeren en heroriënteren van arbeidskrachten binnen België, dan binnen de EU en dan pas erbuiten. Als sluitstuk zetten we voor hogeschoolden en middengeschoolde knelpuntberoepen in op het aantrekken van talent uit andere EU-landen en van buiten de EU.

Crisismanagement en weerbaarheid

Sinds de COVID-19-crisis is de EU – noodgedwongen – meer gaan inzetten op crisismanagement. Met de oorlog in Oekraïne is daarbij ook een duidelijke weerbaarheidscomponent gekomen. Maar ook extreme weersomstandigheden door klimaatverandering nopen de EU om sterker in te zetten op weerbaarheid. De Vlaamse Regering ziet dit als thema's waarin ruimte is voor Europees optreden in lijn met haar focus op meerwaarde in uitdagingen die één lidstaat of deelstaat overstijgen. Toch is dit bij uitstek ook een domein waar moet gezocht worden naar de juiste balans tussen EU- en nationaal/deelstatelijk optreden, gezien de potentiële reikwijdte van de initiatieven in het kader van die thema's. Ook hier geldt het principe van subsidiariteit, maar evenzeer het respect voor de verantwoordelijkheden van de verschillende actoren, van overheden tot bedrijfsleven en burgers. Een ander belangrijk principe voor de Vlaamse Regering is dat de EU geen bestaande initiatieven van andere internationale organisaties mag dupliceren, maar moet zoeken naar synergieën en efficiëntiewinsten. In het bijzonder moeten EU-initiatieven complementair zijn aan de NAVO-acties. Ten slotte zijn weerbaarheid en veiligheid ook verbonden met concurrentiekracht en moet daarbij dus altijd een afweging gemaakt worden van de noodzaak en mate van overheidsingrijpen om marktverstoring te voorkomen. Tegelijkertijd moeten we onze economie op proactieve wijze weerbaar maken om toekomstige kosten te vermijden.

1.2 Een Unie die economische en financiële stabiliteit stimuleert

De Vlaamse Regering wil een goed functionerende Economische en Monetaire Unie (EMU), die gezonde overheidsfinanciën bevordert, financiële stabiliteit waarborgt en economische groei stimuleert. De verdere uitwerking van de Bankenunie en de Kapitaalmarktenunie moet ook breder mee de concurrentiekracht van de Europese Unie ondersteunen door de toegang tot en beschikbaarheid van kapitaal te verhogen.

Prioriteit: een gezonde begroting voor de EU en haar lidstaten

Het belang van begrotingsdiscipline en economische stabiliteit

De Vlaamse Regering vindt een begroting op orde essentieel. Een gezonde en toekomstgerichte begroting is absoluut noodzakelijk om uitdagingen aan te gaan. We vragen dat van onszelf, de EU vraagt dat ook van de lidstaten in het kader van de economische governance-regels, én wij vragen dat ook van de EU en haar instellingen. In het kader van de grote investeringsnoden in de EU om de concurrentiekracht te versterken, steunt Vlaanderen de suggestie vanuit het Draghi-rapport dat de focus moet liggen op het mobiliseren van private middelen, terwijl ook publieke investeringen zullen moeten stijgen zonder de publieke schuldgraad te laten ontsporen. Het inschakelen van (Europese) publieke financiering moet onderzocht worden om de totale financieringskosten te beteugelen.

De coördinatie van het economische beleid van de lidstaten binnen de Unie omvat de naleving van de volgende grondbeginselen: stabiele prijzen, gezonde overheidsfinanciën en monetaire condities, en een houdbare betalingsbalans.

Gezonde en houdbare overheidsfinanciën zijn een essentiële voorwaarde voor een welvarende en veerkrachtige EU. De lidstaten, en in België ook de deelstaten, zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor de invulling en het beheer van hun begroting. Het economische beleid en begrotingsbeleid zijn volgens de verdragen wel aangelegenheden van gemeenschappelijk belang.

Het Stabiliteits- en Groeipact (SGP), dat de regels uitzet waaraan de begrotingen van de EU-lidstaten moeten voldoen, is een cruciale bouwsteen van de EMU. In 2024 werd het Europese begrotingskader herzien met drie doelstellingen: het onder controle brengen van de hoge schuldenlast, die sterk is toegenomen na de coronapandemie en de energiecrisis, het stimuleren van hervormingen en investeringen, en het bevorderen van een meerjarig anticyclisch begrotingsbeleid. Vlaanderen hecht groot belang aan de goede naleving en, waar nodig, handhaving van het herziene SGP, ook in de huidige uitdagende context. Binnen het multilaterale begrotingstoezicht moet de gelijke behandeling tussen lidstaten te allen tijde gewaarborgd worden.

Vlaanderen hecht daarnaast belang aan een sterke opvolging van het Europees Semester, waarbij de lidstaten hun begrotings- en sociaal-economisch beleid afstemmen op de regels die op EU-vlak zijn overeengekomen en dat het centrale instrument blijft om buitensporige begrotingstekorten en macro-economische onevenwichtigheden te identificeren. Belangrijk daarbij is dat dat proces efficiënter en veel minder bureaucratisch gemaakt wordt. Er moet ook meer aandacht zijn voor regiospecificiteit en voor de koppeling met de uitdagingen en acties om de concurrentiekracht te versterken.

Een financieel systeem dat spaarders, beleggers en bedrijven ondersteunt

Vlaanderen streeft naar de verdere voltooiing van de Kapitaalmarktenunie om privaat kapitaal te mobiliseren en bedrijven de noodzakelijke financiering te kunnen aanbieden. Dat is een van de gebieden waar de EU de meeste waarde kan toevoegen. De investeringsnoden zijn hoog. De ontwikkeling van risicokapitaal binnen een EU-breed streven naar een kapitaalmarktenunie moet Vlaamse bedrijven meer mogelijkheden geven om hun groei te financieren.

Daarnaast moet de EU ook EU-burgers stimuleren om hun spaartegoeden in te zetten voor productieve investeringen.

Vlaanderen streeft naar een verbeterd Europees ecosysteem voor scale-ups, dat snelgroeiende bedrijven minder afhankelijk maakt van internationale investeerders buiten de EU. Vlaanderen wil een goed afgestemde durfkapitaalmarkt binnen de EU, die zich kenmerkt door grotere kapitaalvolumes en een verhoogde bereidheid om risico's te nemen via private investeringen. De samenwerking tussen de Europese Innovatieraad (EIC) en de Nationale Promotionele Banken en Instellingen (NPBIs), zoals PMV, moet daarbij versterkt worden, net als de samenwerking tussen de Europese Investeringsbank (EIB) en het European Tech Champions Initiative (ETCI).

Vlaanderen staat ervoor open dat de EU een 28ste regime voor bedrijven tracht uit te werken, zonder dat dit de laagste gemene deler van de EU-lidstaatsregels betekent en waarbij bijkomende aandacht gaat naar de versterking van de toegang tot risicokapitaal. Er liggen heel wat opportuniteiten in de verdere verankering van het vraaggestuurde instrument van innovatieve overheidsopdrachten in het innovatie-ecosysteem van de EU, om innovatieve start-ups en scale-ups te ondersteunen.

Rol van de euro

De euro speelt een belangrijke rol voor Vlaanderen. Als onderdeel van de eurozone geniet België ten volle van de voordelen van de interne markt. De euro maakt handel voeren voor een open economie en exportgerichte regio als Vlaanderen eenvoudiger en goedkoper. Dat geldt zowel voor handel binnen de eurozone als daarbuiten. Dankzij zijn sterke internationale positie is de euro daarbij een hefboom voor stabielere en efficiëntere financiële markten, economische groei en invloed, waar ook Vlaanderen mee van profiteert.

1.3 Een Unie voor welvaart en internationale concurrentiekracht

De internationale concurrentie aangaan is bij uitstek een uitdaging die de EU als geheel moet aangaan. Gefragmenteerde nationale maatregelen of afschermen van de eigen markt door individuele lidstaten zijn nadelig voor de hele EU, en in het bijzonder voor landen en deelstaten met een kleine, open economie en beperkte budgetten zoals Vlaanderen.

De Vlaamse economie is onlosmakelijk verbonden met de Europese markt en regelgeving. Als een van de meest open en industriële regio's in de EU, heeft Vlaanderen baat bij een doortastend EU-beleid, dat innovatie stimuleert, infrastructuur moderniseert, energieprijzen beheersbaar houdt, de economie decarboniseert, de

milieukwaliteit verbetert en eerlijke concurrentie binnen de interne markt waarborgt. Een slagkrachtige EU is een essentiële hefboom om de competitiviteit van de Vlaamse economie te vrijwaren en te versterken. De EU moet een visie hanteren die de ecologische transitie stimuleert en tegelijkertijd de concurrentiekracht van bedrijven ondersteunt.

Prioriteit: vervolmaking van de interne markt

Verwijderen van barrières voor groei

De Europese Commissie moet prioritair de juiste randvoorwaarden creëren die de groei van onze ondernemingen kan faciliteren. Ons fundamentele concurrentievoordeel – de interne markt – moet daarbij centraal staan. Ze is de kracht achter de Europese productiviteit en welvaart. Belemmeringen in de interne markt vormen een rem op onze ontwikkeling en concurrentiekracht.

Om onze bedrijven volledig te laten profiteren van grensoverschrijdende handel, moet de interne markt verder worden verdiept en verbreed. Verdere harmonisatie en wederzijdse erkenning van normen stellen bedrijven in staat hun producten en diensten over de grenzen heen te verkopen en zo hun klantenbestand te verruimen, waarbij concurrentie bovendien leidt tot lagere prijzen, innovatie en bredere versterking van de bedrijfsdynamiek. Er blijven echter belangrijke obstakels bestaan, variërend van barrières bij het leveren van grensoverschrijdende diensten in de vorm van restrictieve markttoegangs- en uitoefeningsvereisten, tot schaarste aan financiële middelen en geschoolde arbeidskrachten voor bedrijven om te groeien. Het IMF berekende dat de interne handelsbelemmeringen voor goederen binnen de EU vergelijkbaar zijn met een tarief van 45%. Ter vergelijking: in de VS is dat maar 15%. Voor diensten wordt het tariefequivalent nog veel hoger geschat, namelijk op 110% gemiddeld. Het verminderen van de intra-Europese handelsbelemmeringen tot het niveau van de VS zou op termijn een productiviteitsgroei van 7% opleveren.¹ Alle EU-bedrijven, werknemers en burgers moeten kunnen profiteren van vrij verkeer. Dat is essentieel om de steun voor de interne markt te behouden en de Europese concurrentiekracht te verhogen. Vlaanderen pleit daarom voor:

- het verder verwijderen van obstakels voor het vrij verkeer van goederen en diensten, inclusief voor de circulaire economie (zie infra 1.4);
- focus op horizontale en economisch belangrijke diensten met een potentieel voor hoge groei en toegevoegde waarde zoals technologische, industriële en financiële diensten;
- onderzoeken waar verdiepen en verbreden van de Dienstenrichtlijn kan, met respect voor de uitzonderingen voor diensten van algemeen belang;
- ondersteuning van de digitalisering van de economie door te focussen op data-interoperabiliteit en het gebruik van digitale tools (bijvoorbeeld Single Digital Gateway) om kosten voor bedrijven te verlagen, met name in grensoverschrijdende diensten, vergunningsprocedures en openbare e-diensten.

¹ IMF, [Scaling Up the Single Market to Boost Productivity](#), 14.11.2024.

Nastreven van een gelijk speelveld

De interne markt is een van de grootste troeven van de EU, maar oneerlijke concurrentie en verschillen in nationale steunmaatregelen dreigen die te ondermijnen. Vlaanderen pleit voor:

- een transparante en strikte toepassing van staatssteunregels: het versoepelen van het Europese staatssteunkader is geen duurzaam antwoord en dreigt het gelijke speelveld binnen de EU te ondergraven. Om concurrentievervalsing te vermijden, moeten alle lidstaten gelijke kansen krijgen om hun ondernemingen te ondersteunen met eerlijke en voorspelbare regelgeving. Als de Commissie toch een versoepeling toestaat, moet dat binnen een tijdelijk en strikt afgelijnd kader met voldoende controle op het behoud van het interne gelijke speelveld;
- striktere handhaving van concurrentieregels: de Europese Commissie moet proactief optreden tegen bedrijven van buiten de EU die via staatssteun of andere maatregelen de interne markt verstoren;
- handhaving van de interne marktregels.

Prioriteit: een doortastend en geïntegreerd industriebeleid

Een doortastend en geïntegreerd industriebeleid

Vlaanderen hecht groot belang aan een sterk en toekomstgericht Europees industriebeleid, waarbij competitiviteit en verduurzaming hand in hand gaan. De Europese industrie staat onder druk door stijgende energieprijzen, oneerlijke internationale concurrentie, administratieve lasten en strategische afhankelijkheden. De noden inzake defensie- en veiligheidsbeleid zijn daarbij ook een aandachtspunt. Tegelijkertijd vereist de klimaattransitie ingrijpende aanpassingen in productieprocessen en infrastructuur. Vlaanderen pleit daarom voor een geïntegreerde en gecoördineerde aanpak om die uitdagingen het hoofd te bieden.

Vlaanderen wil zich positioneren als een voortrekker van duurzame, innovatieve en competitieve industriële groei in de EU en maximaal inzetten op de expertise over industrialisatie in specifieke sectoren. Daarvoor blijft echter wel een EU-beleid nodig dat de ruimte hiervoor laat. Daarnaast kan de EU ook hefboomen creëren om de industrie strategisch te versterken door bijvoorbeeld grensoverschrijdende samenwerking te stimuleren. Daar moet Vlaanderen actief aan deelnemen.

De Vlaamse industrie speelt een cruciale rol in de Europese economie. Vlaanderen is de thuisbasis van de op een na grootste chemiecluster ter wereld en beschikt over sterke sectoren zoals de agrovoedingsindustrie en de geneesmiddelenindustrie. Om de Europese industrie weerbaar en competitief te houden, pleit Vlaanderen voor een mix van maatregelen, waarbij de vrije marktwerking en technologie-neutraliteit centraal staan. Dat laat bedrijven en onderzoekers toe om de meest efficiënte, kosteneffectieve en op lange termijn duurzame methoden te ontwikkelen, zonder beperkingen door vooraf opgelegde keuzes. De EU moet onderzoek en innovatie versterken, financiering voor innovatie en opschaling (onder meer inzake decarbonisatietechnologieën) mobiliseren, administratieve lasten verminderen zonder de beleidsdoelstellingen in het gedrang te brengen en oneerlijke concurrentie aanpakken. Daarnaast is het van belang om de afhankelijkheid van een beperkt aantal externe leveranciers te verminderen door in te zetten op eigen

productie, diversificatie van aanvoerlijnen en de ontwikkeling van substituten en recyclage voor kritieke grondstoffen.

In deze context zijn de 'Important Projects of Common European Interest (IPCEI)' een belangrijk instrument voor Vlaanderen dat nog verder geoptimaliseerd moet worden. Het moet gericht blijven op het effectief aanpakken van marktfalen en mag geen subsidierace tussen lidstaten veroorzaken. Ook de reikwijdte, governance en administratieve lasten moeten op punt gesteld worden. De meerwaarde van IPCEI ligt erin dat ze het mogelijk maken om de rol van de Europese industrie en ondernemingen in internationale waardeketens te vergroten en daarmee de risico's van strategische afhankelijkheden mitigeren, alsook de transities realiseren die de draagkracht van individuele lidstaten overstijgen. Ook de EU-wetgeving op het vlak van halfgeleiders, kritieke grondstoffen en schone technologieën zijn belangrijke stappen om strategische afhankelijkheden verder te reduceren.

Bij een sputterende marktcreatie voor klimaatneutrale technologieën en groene producten kan een vraaggestuurde aanpak van de EU helpen. Zo kunnen overheidsopdrachten instrumenten zijn die de vraagkant kunnen ondersteunen. EU-inzet hierop kan, mits voorafgaande impactanalyse voor bedrijven, burgers, marktwerking en overheid.

Om een echte industriële transformatie te realiseren, moeten onderzoeks- en innovatieresultaten sneller worden omgezet in concrete industriële toepassingen. Dat vraagt om een goede aansluiting tussen Europese programma's ter ondersteuning van onderzoek, innovatie en de prioriteiten van de industriële sectoren, met verhoogde aandacht voor technologieoverdracht en opschaling. Vlaanderen pleit daarom voor voldoende focus op collaboratieve O&I-activiteiten, zoals de activiteiten die tot stand komen binnen de innovatieclusters en die direct bijdragen aan competitiviteit en duurzaamheid, met snelle en toegankelijke financieringsmechanismen voor bedrijven, scale-ups en onderzoeksinstellingen. Vlaanderen pleit er daarbij altijd voor dat projecten op basis van hun merites worden gefinancierd en dat excellentie altijd centraal staat.

Vlaanderen pleit ervoor om onze industrie op de juiste manier te ondersteunen om de groene transitie van de industrie te versnellen. We grijpen de evaluatiemomenten en bijsturingsmogelijkheden, voorzien in de Europese richtlijnen en verordeningen, aan om de haalbaarheid van het jaarlijkse reductiepad voor ETS1, de effectiviteit ervan op klimaatvlak en de impact ervan op het concurrentievermogen, de koolstoflekkage en de handelspatronen te beoordelen. Indien nodig zal Vlaanderen gepaste bijsturingen bepleiten. Ook vragen we de Europese Unie om de doelstelling RFNBO bij te sturen, zodat we meer dan enkel groene waterstof kunnen gebruiken om onze industrie verder te verduurzamen. Naast private investeringen spelen publieke investeringen een cruciale rol in het creëren van de optimale randvoorwaarden om onze industrie te doen groeien en het concurrentievermogen te ondersteunen. We moeten kijken naar Europese financieringsinstrumenten, die een hefboomfunctie kunnen hebben en de risico's kunnen verminderen, bijvoorbeeld *contracts for difference* op EU-niveau voor koolstofarme technologieën in de energie-intensieve industrie en financiering via de Europese Investeringsbank. Ook de rol van het innovatiefonds is cruciaal.

We moeten onze bedrijven blijven beschermen tegen het risico van koolstoflekkage. Maatregelen daarvoor moeten ook de concurrentiepositie van sectoren die hun productie buiten de EU exporteren, in acht nemen, evenals de bescherming van de volledige waardeketen.

Ten slotte vormt de vernieuwde Europese inzet op defensie en veiligheid ook een hefboom voor industriële innovatie en ontwikkeling (zie infra, 1.5).

Prioriteit: een Europese onderzoeks- en innovatie-unie

Stimuleer sleuteltechnologieën in de Europese Unie

Voor Vlaanderen is het belangrijk dat de EU haar schouders prioritair blijft zetten onder beloftevolle innovatieve sectoren. Het gaat onder andere over halfgeleiders, artificiële intelligentie (AI), quantumtechnologie, biotechnologie, ruimtevaart, 'clean tech' en digitale technologieën zoals 'extended reality'. De EU moet haar technologische voorsprong behouden en versterken. Met het baanbrekende werk van onze strategische onderzoekscentra imec, VIB, VITO en Flanders Make zal Vlaanderen daaraan een actieve bijdrage leveren. Dat gebeurt ook door deelname aan verscheidene "Joint-Undertaking"-programma's en onderzoeks- en implementatieprogramma's zoals "Horizon Europe" en het "Digital Europe Programme".

Koploper in onderzoek en innovatie

Vlaanderen verwelkomt de verhoogde aandacht van de Europese Commissie voor onderzoek en innovatie (O&I). Het is een van de belangrijkste motoren om de competitiviteit van de EU weer aan te wakkeren en te zorgen voor economische groei, waarbij ook maatschappelijke uitdagingen aangepakt worden en de veerkracht ten aanzien van crisissen wordt versterkt.

Het Europees Kaderprogramma (KP) voor O&I speelt daarin een belangrijke rol door strategische financiering en mogelijkheden tot samenwerking te bieden, waarmee baanbrekend onderzoek en innovatie worden gestimuleerd. Dat draagt bij aan een duurzame en welvarende toekomst voor Vlaanderen en de EU. Investeren in O&I kan bijdragen aan de aanpak van maatschappelijke uitdagingen en ervoor zorgen dat wij mondiaal veerkrachtig en competitief blijven. De Europese meerwaarde van het programma (elke geïnvesteerde euro levert naar schatting vijf euro meerwaarde op) en de hoge Vlaamse deelname aan en fondsenverwerving uit het KP tonen het grote belang van het programma aan.²

Blijvende en forse investeringen in onderzoek en innovatie (O&I) binnen de EU en nationale investeringen in het eigen systeem voor onderzoek en ontwikkeling (O&O) om de doelstelling van 3% van het bruto binnenlands product (bbp) te halen, zijn nodig. Vlaanderen wil de langetermijndoelstelling voor gezamenlijke investeringen (publiek en privaat) in O&O verhogen tot 5% van het BBP, met de komende jaren stappen richting 1% voor de Vlaamse overheid. Vlaanderen roept de lidstaten op om te investeren in gunstige nationale omstandigheden en om de doelstellingen van 1% publieke en 3% totale O&O-uitgaven te halen.

² Horizon 2020 evaluatie, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_461

Bouwen aan de 5de vrijheid: het vrij verkeer van onderzoek, innovatie, kennis en onderwijs

Vlaanderen vraagt om verder in te zetten op de versterking van de Europese Onderzoeks- en Innovatieruimte (ERA) en de Europese Onderwijsruimte (EEA). Om een integratie van de vijfde vrijheid, vrij verkeer van onderzoek, innovatie, kennis en onderwijs, te garanderen, moet de EU het O&I-vermogen van een eengemaakte Europese markt versterken en belemmeringen wegwerken. Dat houdt onder meer in: de mobiliteit van onderzoekers vergroten door administratieve obstakels te verminderen, versterken van het Europese Open Science-beleid en -infrastructuur, de ontwikkeling van Europese dataruimtes, inzetten op sterke en toegankelijke Europese ecosystemen van onderzoeks- en technologie-infrastructuren en supercomputers. Daarnaast zijn ook de andere algemene randvoorwaarden voor de concurrentiekracht van belang.

Kloof tussen wetenschap en markt overbruggen

Vlaanderen vindt het belangrijk om een brede onderzoeksbasis te verzekeren, waarbij de fundamenteen worden gelegd voor toekomstige innovaties. Vlaanderen pleit voor een verdere versterking van precompetitieve collaboratieve O&I-activiteiten, die de kloof tussen onderzoek en markt helpen overbruggen door onderzoek te koppelen aan ondernemingen. Het is van belang blijvend kennisdoorstroming en -deling tussen bedrijven en kennisinstellingen te faciliteren binnen en buiten innovatieclusters. Een belangrijk aandachtspunt is om de economische actoren in een vroeg stadium te betrekken bij de vorming van zo'n partnerschap om mede-eigenaarschap te creëren. Vlaanderen is van mening dat er inspanningen geleverd moeten worden om aan te haken bij slimme specialisatiestrategieën en dat er verdere inspanningen moeten worden geleverd op het vlak van 'place-based innovation'.

Het beleid op het vlak van onderzoeks- en technologie-infrastructuren heeft in Vlaanderen hoge prioriteit. Die infrastructuur vergroten de aantrekkelijkheid van de EU voor O&I. Om de kloof tussen wetenschap en markt te overbruggen, is een sterkere koppeling tussen onderzoeks- en technologie-infrastructuren³ nodig en ijvert Vlaanderen voor een Europese strategie om pan-Europese samenwerking en grensoverschrijdende infrastructuur-netwerken te stimuleren. Vlaanderen stelt voor om strategisch te werk te gaan bij het identificeren van de meest relevante technologie-infrastructuren en die altijd te koppelen aan – op Europees niveau geformuleerde – strategische prioriteiten, om zo ook verbindingen met de industrie in de vorm van partnerschappen (in overeenstemming met industrieel beleid) te vergemakkelijken.

Ook bij de bovenvermelde elementen is er nood aan voldoende privaat kapitaal om investeringen te financieren (zie infra, 1.2).

³ Onderzoeksinfrastructuren (zoals collecties, telescopen, supercomputers, enz.) richten zich in de eerste plaats op wetenschappelijke uitmuntendheid. Technologie-infrastructuren (bijvoorbeeld windtunnels, demonstratiefaciliteiten, living labs, enz.) focussen zich op spillover effecten en opschaling binnen strategisch belangrijke technologiedomeinen.

Waarborgen van kennisveiligheid en academische vrijheid in internationale samenwerking

Om de wereldwijde uitdagingen waarmee de EU wordt geconfronteerd, aan te pakken, is mondiale wetenschappelijke samenwerking essentieel.

Vlaanderen is een grote voorstander van het idee van openheid voor internationale O&I-samenwerking, en houdt zich aan het principe van 'zo open mogelijk en zo gesloten als nodig'. Academische vrijheid en institutionele autonomie zijn kernwaarden voor internationale samenwerking op het vlak van wetenschappelijke excellentie en innovatie. Die principes moeten dan ook gerespecteerd en gewaarborgd blijven. Voor Vlaanderen is ook een evenwichtige balans tussen wereldwijde samenwerking en kennisveiligheid essentieel. Vlaanderen pleit voor een Europees kennisveiligheidsbeleid en een screeningsmechanisme voor buitenlandse investeringen dat gericht en proportioneel kan optreden waar nodig.

Vaardigheden, onderwijs en arbeidsmarkt als drijvende krachten van de transitie

De succesvolle participatie van Vlaamse universiteiten, hogescholen en onderzoeksinstituten in Europese kaderprogramma's, erasmus+, en in de allianties van Europese universiteiten toont aan dat Vlaanderen een toonaangevende kennisregio is. In deze bevinden zich enkele centrale hefboomen op Europees niveau, in het bijzonder op het vlak van grensoverschrijdende samenwerking in onderwijs en onderzoek, en slimme specialisatie. Dat kan betrekking hebben op doorbraaktechnologieën die de industrie ten goede komen, alsook op een betere koppeling tussen universiteiten, kennisinstellingen, bedrijven en overheden. De bundeling en concentratie van Europese onderzoeksmiddelen binnen Europese onderzoeksprojecten, zoals gebeurt binnen het Horizon Europe-programma, moet ook in de toekomst kansen scheppen voor de Vlaamse kennisinstellingen om deel te nemen in pan-Europese industriële en wetenschappelijke onderzoeksprojecten. Dat moet Vlaanderen ook in staat stellen academisch talent te behouden én aan te trekken.

Vlaanderen verwelkomt de ambitie van de Europese Commissie om het Erasmus+-programma te versterken, aangezien een sterker Erasmus+ de internationale mobiliteit en samenwerking bevordert, en de capaciteit van Vlaamse onderwijsinstellingen versterkt. Bovendien moet de EU de academische vrijheid ondersteunen en een verantwoord internationaal kennisveiligheidsbeleid te ontwikkelen, in samenwerking met de lidstaten en kennisinstellingen (zie supra). Europese clusters (specialisatie) kunnen worden uitgebouwd ter bevordering van een vlotte kennisdeling.

De beschikbaarheid van gekwalificeerde arbeidskrachten is essentieel en het is daarom belangrijk dat er ook ondersteuning geboden wordt bij de coördinatie en ontwikkeling van competenties die nodig zijn om de transitie te vergemakkelijken. Dat omvat permanente aandacht voor competentie-ontwikkeling in belangrijke sectoren, inclusief opleidingsinfrastructuur. De EU kan werkgelegenheid en inclusie bevorderen door de snellere erkenning van buitenlandse diploma's te faciliteren en te stimuleren. Dat draagt bij aan een vlottere integratie van nieuwkomers in onderwijs en op de arbeidsmarkt. Vlaanderen kan zich profileren als voortrekker in Europa door het Multilateraal verdrag over de automatische erkenning van hogeronderwijsdiploma's actief te promoten bij andere landen met een sterk en kwalitatief hogeronderwijssysteem. Dat verdrag werd in 2021 gelanceerd door de Beneluxlanden en de Baltische Staten. Daarnaast is het cruciaal dat de EU inzet op een ambitieuze en versnelde implementatie van transparantie-instrumenten in het hoger onderwijs en onderzoek, zoals het Europees diplomalabel. Ook de bestaande Bologna-instrumenten – waaronder het

diplomasupplement, het ECTS-systeem en de nationale kwalificatiekaders – moeten versterkt en beter afgestemd worden ingezet om vergelijkbaarheid en mobiliteit binnen de Europese ruimte voor hoger onderwijs te bevorderen.

Maatregelen op het vlak van onderwijs moeten worden genomen op het juiste beleidsniveau, conform het subsidiariteitsbeginsel. De besluitvorming moet zo dicht mogelijk bij de burger plaatsvinden. Tegelijk wil Vlaanderen volop gebruikmaken van de rol die de EU speelt in het stimuleren van wederzijds leren tussen lidstaten en het aanpakken van grensoverschrijdende uitdagingen. Door actief ervaringen en goede praktijken uit te wisselen, versterken we samen ons onderwijsbeleid.

Ook op het vlak van arbeidsmarktbeleid streven we naar een Europese sociale agenda met respect voor het subsidiariteitsbeginsel. Vlaanderen volgt de Europese regelgeving nauwgezet op, met bijzondere aandacht voor de impact op het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid. In het licht van de inzet op concurrentiekracht, is ook het versterken van menselijk kapitaal van belang. Vlaanderen ondersteunt de inspanningen van de EU om een Unie van Vaardigheden uit te werken, die een antwoord kan bieden op de uitdagingen rond het vaardighedentekort. We pleiten voor een niet te enge benadering van vaardigheden, waarbij ze niet louter vanuit een economisch perspectief worden bekeken. Vlaanderen schaaft zich achter de ambities van de EU om internationaal talent van buiten de EU aan te trekken om de structurele tekorten in de hooggeschoolde en middengeschoolde knelpuntberoepen in te vullen en om de economische groei van de EU verder te stimuleren.

In het kader van het Europees Semester vraagt Vlaanderen dat de landenspecifieke aanbevelingen – zoals die over arbeidsmarkttekorten en activering van kwetsbare groepen – maximaal uitgesplitst worden op deelstaatniveau (zie infra, 2.1), temeer omdat Europa verwacht dat die aanbevelingen rechtstreeks door het ESF-programma ter harte genomen worden.

De EU moet lidstaten ondersteunen bij de modernisering van hun arbeidsmarktbeleid, zodat iedereen de kans krijgt om deel te nemen aan de arbeidsmarkt. Ter ondersteuning van kwetsbare groepen is het ook belangrijk dat er betere toeleiding is naar financiering vanuit EU-programma's. Om talent aan te trekken binnen de EU, steunt Vlaanderen de inspanningen die de Europese Arbeidsautoriteit (ELA) en de Europese Commissie opzetten om de interne Europese arbeidsmarkt te stimuleren, zoals het EURES-platform. De Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) stemt zijn beleid af op die kanalen en instrumenten, met aandacht voor kostenefficiëntie en de return on investment

Prioriteit: een Europees landbouw- en visserijbeleid dat onze voedselzekerheid waarborgt

Waarborgen van voedselzekerheid en duurzame voedselproductie

Vlaanderen verwacht van de EU dat ze het beleid rond voedselzekerheid versterkt door een geïntegreerde aanpak die zowel de beschikbaarheid van voedsaam voedsel garandeert als de duurzaamheid van de voedselproductie bevordert. Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) na 2027 moet een cruciale rol spelen bij een correcte vergoeding van onze land- en tuinbouwers om een duurzaam landbouwmodel te realiseren. Het moet ook extra inzetten op de ondersteuning van onze landbouwers om een transitie naar duurzame landbouw te maken. Daarbij zet Vlaanderen ook in op innovatieve technieken om landbouw

veerkrachtig te maken. Vlaanderen blijft op basis van aanvaardbare risico's verder ijveren voor innovaties zoals nieuwe genomische technieken. Vlaanderen zal intra-Belgisch en intra-Europees dat standpunt vertolken, zodat ook het federale en Europese beleid de Vlaamse ambities op dat vlak ondersteunen.

Tegelijkertijd moet het GLB eenvoudiger, flexibeler en kostenefficiënter worden, zodat landbouwers voldoende ruimte hebben om hun bedrijfsstrategieën te ontwikkelen, rekening houdend met de ecologische draagkracht van de regio's waarin ze actief zijn. De EU moet daarbij sterk inzetten op innovaties in de landbouw, maar ook op het beperken van administratieve lasten en overbodige regeldruk vermijden, zowel binnen het Europese landbouwbeleid als in andere beleidsdomeinen met een impact op landbouw. Dat alles moet ook de jonge boeren in de EU ten goede komen. Daarnaast verdienen jonge boeren specifieke aandacht binnen het landbouwbeleid, gezien de uitdagingen waarvoor we staan inzake generatiewissel in de landbouw. De uitzondering in het Europees mededingingsrecht die landbouwers toestaat zich te verenigen in producentenorganisaties om sterker te staan in prijsonderhandelingen, moet behouden blijven. Land- en tuinbouwers moeten een sterkere onderhandelingspositie krijgen. De Europese Unie is verantwoordelijk voor een groot deel van het marktbeleid inzake landbouwproducten. Het is dan ook van belang dat ze blijvend inzet op instrumenten die landbouwers, als kleinere schakel in de voedselketen, ondersteunt.

Ook voor de visserijsector verwacht Vlaanderen dat de EU proactief de belangen van de sector verdedigt tegenover derde landen, met behoud van toegang tot visgronden en vangstmogelijkheden, en dat er zo efficiënt mogelijk gebruik kan worden gemaakt van middelen via het Europees Fonds voor Maritieme Zaken, Visserij en Aquacultuur (EFMZVA) voor investeringen in innovatie. Daarbij is het ook van belang dat het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) wordt herzien met meer focus op werkbare oplossingen. De EU moet er ook op inzetten dat er een gelijk speelveld bestaat tussen aquacultuurproducten die afkomstig zijn uit de EU en aquacultuurproducten die ingevoerd worden uit derde landen.

Prioriteit: een Europese transport- en infrastructuurunie

Grensoverschrijdende infrastructuur, transport en mobiliteit

Vlaanderen is een belangrijke logistieke draaischijf in de EU met een centrale ligging en de aanwezigheid van wereldhavens die fungeren als de economische poort naar Europa. Vlaanderen zal proactief in dialoog gaan met de EU om de rol van havens verder te versterken binnen een bredere Europese havenstrategie en verwacht dat de EU de strategische rol van havens erkent als logistieke en energieknooppunten.

Vlaanderen heeft een van de dichtste vervoersnetwerken in Europa (zowel over land als over water), maar kampt met een investeringsachterstand wat betreft het structureel onderhoud van transportinfrastructuur. Om de daarmee gepaarde risico's op het vlak van veiligheid en betrouwbaarheid en de potentiële economische, maatschappelijke en milieu-impact te verminderen, zal Vlaanderen volop investeren in betrouwbare, performante en veilige infrastructuur. Vlaanderen verwacht van de EU een kader dat lidstaten toelaat om strategische infrastructuur sneller te realiseren en roept op tot vereenvoudiging van vergunningsprocedures en versnelling van Europese cofinanciering, inclusief investeringen in binnenvaart, spoorvervoer en grensoverschrijdende verbindingen, die de doorstroom van goederen efficiënter maken en de logistieke keten versterken. Die infrastructuurprojecten verbinden industriële clusters in Europa met elkaar, waarbij de

versnelde uitrol van de noodzakelijke energie- en transportinfrastructuur de ruggengraat vormt van de industriële transitie.

Vlaanderen verwacht van de EU een ambitieuze en coherente infrastructuur- en transportvisie, met een duidelijke langetermijnagenda die inzet op duurzame, veilige en slimme mobiliteit. De uitbouw van een robuust en grensoverschrijdend Europees transportnetwerk – multimodaal, interoperabel en toekomstbestendig – is daarbij cruciaal. Tegelijk moeten we ook in dit domein de EU decarboniseren, de kritieke fysieke en cyberinfrastructuur van de EU beschermen, verder digitaliseren en de sociale omstandigheden in de sector verbeteren. Vlaanderen rekent op een versterkte Europese inzet op de Trans-European Transport Networks (TEN-T), met extra aandacht voor missing links, duurzame modal shift en slimme logistieke knooppunten die de competitiviteit van de Europese economie ondersteunen.

De transportsector kent heel wat uitdagingen op het vlak van de groene transitie naar duurzame en klimaatbestendige transport(infrastructuur). Een duurzame modal shift (de overstap van het gebruik van minder milieuvriendelijke vervoermiddelen naar duurzamere alternatieven) dient zich aan met het oog op de (Europese) klimaatdoelstellingen. Om de klimaatdoelstellingen te behalen, verwacht Vlaanderen dat de EU ondersteuning biedt voor de noodzakelijke transitie naar emissievrije mobiliteit, inclusief technologische samenwerking en eerlijke medeverantwoordelijkheid tussen lidstaten. De Vlaamse overheid steunt de Europese ambitie en tijdslijn om nieuwe wagens emissievrij te krijgen en werkt daar zelf ook actief aan mee. De transitie naar emissievrije mobiliteit wordt ondersteund met oog voor haalbaarheid en betaalbaarheid, zonder zelf strengere eisen dan de Europese doelstellingen op te leggen.

Ten slotte vraagt Vlaanderen van de EU ook om in te zetten op het belang van transport en infrastructuur ter ondersteuning van de militaire mobiliteit en de versterking van defensie (zie infra, 1.5). De ontsluiting van onze havens, als draaischijf voor de verplaatsing van NAVO-troepen en die ondersteuning (onderdak, bevoorrading ...), maar vooral goede transportinfrastructuur nodig hebben, is hierbij belangrijk. Dat omvat uiteraard treinverbindingen (3RX⁴), maar ook hoge en stevige bruggen enzovoort. De EU moet daar via het stimuleren van grensoverschrijdende samenwerking en haar ondersteunende programma's een faciliterende rol in spelen.

Prioriteit: een Europese digitale unie

Een coherent digitaliseringsbeleid met aandacht voor strategische initiatieven

Vlaanderen behoort tot de Europese subtop in digitalisering. Met een DESI-score van 55,8 overtreft Vlaanderen zowel het Belgische als het EU-gemiddelde. Ook in het onderwijs bevestigt Vlaanderen zijn positie aan de wereldtop, zoals blijkt uit de ICILS-studie 2023. Vlaamse stakeholders presteren sterk in Europese programma's, maar botsen op de grenzen van schaal. Verdere groei vereist een bredere Europese aanpak.

⁴ Rhein-Ruhr-Rail Connection

Om competitief te blijven, moet Europa fors investeren in 5G, cloudtechnologie, AI, high-performance computing en cybersecurity. Toegang tot voldoende rekenkracht en infrastructuur is cruciaal voor industriële efficiëntie en onze open strategische autonomie. Digitale soevereiniteit vereist structurele Europese samenwerking.

Initiatieven zoals Europese dataruimten vragen een schaal die nationale of regionale grenzen overstijgt. Vlaanderen is bereid bij te dragen, maar rekent op de EU om richting te geven, overlap te vermijden en interoperabiliteit te garanderen. Zo versterken we samen de Europese innovatiekracht en economische groei.

Vlaanderen verwacht een coherent en doeltreffend Europees digitaliseringsbeleid dat regionale sterktes erkent en versterkt. Grensoverschrijdende samenwerking moet verder gestimuleerd worden via gerichte programma's en strategische investeringen.

Tegelijk pleit Vlaanderen voor een ethische digitale transformatie, waarbij fundamentele rechten en privacy worden gerespecteerd. Op het vlak van de regulering van digitale diensten, opkomende technologieën en artificiële intelligentie pleiten we voor een dialoog met onze internationale partners, zodat de Europese regels in lijn liggen met internationale standaarden, het gelijke speelveld voor onze economische actoren behouden blijft en de veiligheid van onze burgers, waaronder hun data, wordt gegarandeerd. Ook in de Europese externe (handels)relaties vragen we aandacht voor digitalisering en data (zie infra 1.5).

De EU moet ook de digitale transformatie van bedrijven ondersteunen via samenwerking, toegang tot infrastructuur en beleid op maat van regionale noden. Vlaanderen wil mee richting geven aan het Europese digitale beleid, zodat het aansluit bij én werkt voor onze technologische en economische ambities.

De digitale wereld evolueert snel en nieuwe technologieën zoals AI en big data roepen vragen op die bij het opstellen van de GDPR-verordening in 2016 minder prominent aanwezig waren. De EU moet een leidende kracht zijn op het gebied van AI. We willen human-centred AI mogelijk maken, ontwikkelen en gebruiken, en niet inperken of belemmeren door overregulering. We willen onderzoek en de ontwikkeling van toepassingen ondersteunen en vrijheid bieden, terwijl tegelijk mensenrechten worden gerespecteerd. We moeten onze gegevensbescherming aanpassen aan de veranderende digitale wereld, zonder privacywaarborgen fundamenteel terug te schroeven

Pluralistisch mediabeleid in betrouwbaar en rechtszeker kader

Het Europese mediabeleid heeft een aanzienlijke invloed op Vlaanderen. Een belangrijk aandachtspunt voor Vlaanderen is het waarborgen van een gelijk speelveld voor alle mediabedrijven, met behoud van mediapluralisme en vrijheid. Zo streeft Vlaanderen naar een veilige en kwalitatieve EU-informatieruimte, zowel in traditionele als online media, zodat burgers toegang hebben tot betrouwbare en diverse informatie.

Het mediabeleid is in de eerste plaats een bevoegdheid van de deelstaten. We verwachten van de EU dat ze op die terreinen binnen het mediabeleid waar ze wel een meerwaarde biedt, zorgt voor duidelijke en consistente regelgeving, en een omgeving waar creativiteit kan floreren. De EU is zich al langer bewust van de uitdagingen waar de mediasector mee worstelt, gaande van desinformatie over het vrijwaren van eerlijke mededinging tegen Big Tech tot het stimuleren van de Europese innovatiekracht. Vlaanderen is voorstander van de nodige beschermingsmechanismen tegen de verspreiding van extremisme of criminele inhoud. We vragen bij de

ontwikkeling van nieuwe EU-initiatieven echter om het juiste evenwicht te zoeken in de beleidsacties tussen vrijheid van meningsuiting, respect voor de privacy en toegang tot betrouwbare informatie.

Het Europese niveau is een goed bestuursniveau om samenwerking te faciliteren met mediaorganisaties uit andere lidstaten om zo aan creatieve en innovatieve projecten te werken die ons medialandschap ten goede komen.

1.4 Een sociale en duurzame Unie die burgers beschermt

Prioriteit: een EU-beleid dat ecologie en economie hand in hand laat gaan

Een ambitieus en pragmatisch klimaatbeleid

Vlaanderen streeft naar een klimaatneutrale economie, waarbij de energie- en klimaattransitie niet alleen wordt gezien als een noodzakelijke stap richting de toekomst, maar ook als een kans voor duurzame economische groei, het creëren van werkgelegenheid, technologische voorsprong en het versterken van open strategische autonomie. In dat proces moet de EU rekening houden met de specifieke context van Vlaanderen als dichtbevolkte en sterk geïndustrialiseerde regio, en oog hebben voor de maatschappelijke en economische impact van de milieu- en klimaatdoelstellingen, zowel op de concurrentiepositie van Vlaamse ondernemingen als op hun haalbaarheid op korte termijn.

Om onze burgers en bedrijven duidelijkheid te geven over het reductiepad richting klimaatneutraliteit in de EU tegen 2050, pleiten we ervoor om Europees zo snel mogelijk een ambitieuze en pragmatische 2040 doelstelling vast te leggen. Evaluatie en monitoring van de haalbaarheid van EU-doelstellingen, en in het bijzonder van subdoelstellingen, zijn noodzakelijk. Als blijkt dat die subdoelstellingen niet voldoende bijdragen aan de EU-klimaatdoelstellingen of dat er betere alternatieven zijn, zal Vlaanderen ervoor pleiten om die subdoelstellingen/verplichtingen aan te passen. Daarbij erkent en verzekert Vlaanderen het belang van een duidelijke en stabiele regelgeving voor ondernemingen en consumenten en een voorspelbaar beleid dat de langetermijninvesteringen in duurzaamheid ondersteunt. Vlaanderen alleen zal het klimaat niet redden, maar we willen een deel van de oplossing zijn. Vlaanderen zal zijn faire bijdrage leveren aan het bereiken van de internationale en Europese energie- en klimaatdoelstellingen, in de eerste plaats de Europese doelstelling om tegen 2050 klimaatneutraal te zijn.

Vlaanderen spoort de EU aan om de lidstaten te ondersteunen om duidelijk te communiceren over toekomstige uitdagingen. Burgers en bedrijven moeten tijdig geïnformeerd worden, zodat ze de nodige voorbereidingen kunnen treffen om bijvoorbeeld hun energiefactuur betaalbaar te houden.

Vlaanderen verwacht van de EU dat ze ervoor zorgt dat het een maximale terugvloeiing ontvangt van de middelen die in België zijn opgehaald in het kader van het Europese klimaat- en energiebeleid, zodat de Europese fondsen optimaal benut kunnen worden door ze als hefboom in te zetten (zie supra, 1.3).

Prioriteit: een Europese energie-unie

Evenwichtig energiebeleid met oog voor betaalbaarheid en bevoorradingszekerheid

Het is cruciaal dat de EU het belang erkent van een evenwichtige energiestrategie, waarbij zowel betaalbaarheid, decarbonisatie als bevoorradingszekerheid centraal staan. Vlaanderen benadrukt dat een sterk industriebeleid een evenwichtige en duurzame energiemix vereist. Het is van essentieel belang dat we pleiten voor een evenwichtige energiemix, waar naast hernieuwbare energie ook kernenergie deel uitmaakt van het Europees beleid. Ook energie-efficiëntie moet een rol spelen.

De hoge energieprijzen beïnvloeden niet alleen de concurrentiepositie van de industrie, maar veroorzaken ook aanzienlijke financiële druk op mensen in kwetsbare situaties. De EU kan die problematiek verhelpen door de versnelde uitrol van koolstofarme energiebronnen te promoten, de integratie van de Europese energiemarkt te verbeteren, en grensoverschrijdende energieverbindingen en interconnecties tussen lidstaten te prioriteren. Ook een stabiel investeringsklimaat ondersteunen, is belangrijk om bijkomende koolstofarme energieproductie aan te trekken. Op die manier moet het EU-beleid de afhankelijkheid van energie-invoer verminderen en de open strategische autonomie van de EU vergroten.

Vlaanderen heeft nood aan een veerkrachtig netwerk met voldoende flexibiliteit, zodat het de toekomstige uitdagingen van elektrificatie en congestie kan aanpakken. Daarbij staan slimme netwerken centraal, naast de digitalisering van energiebeheer om de efficiëntie en stabiliteit van het systeem te garanderen. Op Europees niveau moet werk gemaakt worden van, en moet voldoende financiering worden voorzien voor, een sterke geïntegreerde energie-infrastructuur, inclusief infrastructuur voor waterstof, elektriciteit en opslag, en een geïntegreerd elektriciteitsnetwerk. Er is ook nood aan strategische samenwerking met niet-EU-landen voor interconnectie van energienetwerken, en de invoer van energiebronnen zoals (groene) waterstof, kernbrandstoffen en duurzame biomassa.

Prioriteit: faciliteren van de decarbonisatie en circulaire economie

Circulaire economie: van schaarste naar kansen

Vlaanderen heeft zich ontwikkeld tot een voorloper in circulaire economie en afvalbeheer in Europa. Circulaire economie is een onmisbaar instrument om onze afhankelijkheid van de beschikbaarheid van grondstoffen en de bijbehorende milieueffecten te verminderen. Het is belangrijk dat de EU een ondersteunend kader uitwerkt dat bedrijven helpt om verder circulair te worden, zonder competitiviteitsverlies. Dat omvat:

- Europese stimuleringsmaatregelen en regelgeving voor circulaire economie: Vlaanderen steunt een gecoördineerde EU-aanpak voor duurzaam beheer van grondstoffen, preventiestrategieën, water, circulaire productie- en consumptiemodellen en hergebruik en recyclage, inclusief een geharmoniseerd kader voor secundaire grondstoffen en afvalbeheer, zonder onnodige administratieve drempels en met

kansen voor innovatieve technieken. Er moet gewerkt worden aan een gelijk speelveld binnen en buiten de EU als het gaat om hoogwaardige en veilige primaire en secundaire materialen;

- bevordering van de Europese interne markt voor de circulaire economie, zowel voor afvalstoffen, bijproducten als einde afval;
- belang van kritieke grondstoffen: duurzame aanboring in de EU en een aanzienlijke diversifiëring van de invoer.

Een sterk uitgewerkte Europese bio-economie is tot slot ook essentieel om de open strategische autonomie van de EU te versterken, duurzame economische groei te stimuleren en de klimaatdoelstellingen te halen. De bio-economie biedt oplossingen voor de circulaire benutting van grondstoffen, het vervangen van fossiele materialen, en het veiligstellen van kritieke nutriënten zoals fosfor. Een Europese aanpak is daarbij cruciaal om coherente wetgeving, grensoverschrijdende samenwerking en gelijke concurrentievoorwaarden te waarborgen.

Decarbonisatie als economische opportuniteit

De transitie naar een koolstofarme economie moet gepaard gaan met groeikansen voor ondernemingen. Vlaanderen verwacht van de EU een ondersteunend kader dat bedrijven helpt in hun transitie zonder hun competitiviteit onderuit te halen. Dat omvat duidelijke en vereenvoudigde, technologie-neutrale regelgeving die een brede mix van innovatieve technologieën om de CO₂-uitstoot te verminderen en decarbonisatie van de industrie toelaat en helpt realiseren. Vlaanderen pleit voor coherente en eenvoudige regelgeving voor CO₂-afvang, -gebruik en -opslag (CCUS). EU-financieringsinstrumenten moeten helpen om toekomstgerichte technologieën versneld ingang te doen vinden.

Milieu-uitdagingen en groenblauwe infrastructuur vereisen actie

We pleiten voor het gebruik van systemen zoals een programmatische aanpak of regiospecifieke oplossingen bij de uitwerking van EU-beleid. Op die manier kunnen lidstaten en regio's zoals Vlaanderen een efficiënte en verantwoorde balans vinden, zodat de belangen van zowel natuur en industrie tot hun recht kunnen komen.

Ook de EU moet voor haar milieubeleid constructieve afstemming zoeken met de economische actoren zodat het ecologie en economie hand in hand laat gaan. Zo moet ze de concurrentiepositie van de economische actoren beschermen en verbeteren, zorgen voor regelgeving die transparant, doelgericht, werkbaar, controleerbaar, en proportioneel is, en een ondernemers- en kmo-vriendelijk klimaat realiseren waarin de noodzakelijke milieudoelstellingen nagestreefd worden en de omgevingskwaliteit verbeterd wordt. De Europese milieudoelstellingen moeten op een efficiënte en gestructureerde manier worden gerealiseerd op basis van Europese beleidsmaatregelen met doelgerichte actie, onder andere om een gelijk speelveld te creëren. We verwachten van de EU dat ze de coherentie en cumulatieve impact van (nieuwe) regelgeving onder de loep neemt, en niet telkens nieuwe regelgeving oplegt. Daarnaast verwachten we ook dat ze innovatieve en duurzame initiatieven stimuleert die de groene transitie versnellen.

De EU moet de voorwaarden scheppen die een vermindering van de uitstoot van luchtpolluenten en een verbetering van de luchtkwaliteit toelaten.

We blijven ijveren voor een Europese uitfasering van PFAS op voorwaarde dat er voor de toepassing een gelijkwaardig en mens- en milieuvriendelijk alternatief voorhanden is. We onderzoeken hoe we dit het best doen, waarbij we oog hebben voor de beschikbaarheid van alternatieven.

Vlaanderen zet zijn toonaangevend beleid over zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) waaronder PFAS verder en zet in op innovatie om zeer zorgwekkende stoffen enerzijds te vervangen en anderzijds te saneren. De aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie PFAS-PFOS blijven een leidraad. Het PFAS-actieplan en plan Zeer Zorgwekkende Stoffen worden omgezet in concrete acties om de veiligheid en gezondheid van de burgers te beschermen op een manier die ruimte blijft bieden aan de realisatie van industriële projecten. Daarbij zetten we in op een gebiedsspecifieke en kostenefficiënte risicogebaseerde aanpak, die een werkbaar evenwicht vormt tussen bescherming van mens en milieu, bescherming van strategische sectoren, milieuwinst en maatschappelijk verantwoorde uitgaven. Vanuit dezelfde principes geven we een Vlaams-breed Handelingskader PFAS vorm. De beleidsdomeinoverschrijdende ZZS-hub wordt voortgezet. We beogen de invoering van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor PFAS en andere schadelijke stoffen en zetten samen met de federale overheid en andere gewesten het traject verder om een sectorfonds op te richten ter financiering van de schade door zeer zorgwekkende stoffen zoals PFAS. De sanering van sites waar met PFAS-houdend blusschuim werd gewerkt, zien we daarbij als prioriteit. Vlaanderen is voorstander van een gelijk Europees normenkader en gelijkaardige aanpak van de PFAS-problematiek op Europees niveau.

Vlaanderen is een dichtbevolkt gebied waar veel functies samenkomen. Het herbergt ook heel wat natuur en bevindt zich in een watergevoelige delta. Net daarom is het zo belangrijk dat het Europese water- en natuurbeleid op maat is van een regio als Vlaanderen. We gaan in dialoog met de Europese Commissie over de impact en opportuniteiten van algemene leefmilieudoelstellingen voor dichtbevolkte en economische belangrijke regio's zoals Vlaanderen. Voor de Kaderrichtlijn Water en de Nitraatrichtlijn vraagt Vlaanderen om een ambitieuze, maar pragmatische doelfasering. Het verbeteren van de waterkwaliteit, biodiversiteit en waterweerbaarheid moet namelijk hand in hand gaan met andere maatschappelijke doelen. Daarom pleiten we voor systemen zoals een programmatische aanpak of regiospecifieke oplossingen om de in Vlaanderen aanwezige milieugebruiksruimte zo efficiënt mogelijk in te vullen. We lichten alle Europese vergunningsvereisten en richtlijnen, en hun impact op de competitiviteit van de Vlaamse economie en haar ondernemingen, door. Met het resultaat van die doorlichting gaan we in gesprek met de Europese instanties. De geïntegreerde ontplooiing van de beleidsacties speelt ook op Europees niveau. Vlaanderen weegt (pro)actief mee op nieuwe Europese initiatieven en waakt over een evenwicht tussen ecologie en economie in nieuwe en bestaande wetgeving.

Vlaanderen verwacht dat de Europese natuurdoelen maximaal in de beschermde gebieden in Vlaanderen gerealiseerd kunnen worden, waarbij waar mogelijk en nuttig verplaatsingen van habitats op Europees niveau onderzocht en bepleit worden. Bij de implementatie van Europese klimaat- en milieuwetgeving zoals de Europese Natuurherstelwet, vertrekken we altijd vanuit de specifieke situatie van de Vlaamse omgeving en voorziet Vlaanderen altijd in een actieplan op maat. Daarbij worden de koppelkansen en afwijkingsmogelijkheden maximaal benut. Bij de Europese Commissie wordt ook flexibiliteit om de doelstellingen te halen bepleit. Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) na 2027 moet eveneens een proportionele bijdrage leveren aan de natuur-, milieu- en klimaatdoelstellingen van de EU.

Vlaanderen vraagt ook Europese ondersteuning voor de integratie van waterweerbaarheidsmaatregelen, gefocust op samenhang tussen landbouwbeleid, mobiliteitsbeleid, het Europese klimaatadaptatieplan, de bodemstrategie en de natuurherstelwet. Vlaanderen heeft nood aan natuurgebaseerde oplossingen die bovendien kostenefficiënt zijn. De EU kan een ondersteunende rol spelen bij de opname van innovatieve oplossingen in de landbouw- en voedselindustrie, net als op het vlak van watertechnologie en circulair watergebruik. Bovendien kan de EU een belangrijke rol spelen in het vrijmaken van de nodige fondsen.

Prioriteit: bescherm het Europese sociale model

Bescherming van het Europese sociale model

De Europese Unie dient het Europese sociaal model binnen haar verscheidenheid te verdedigen. De Europese socialemarkteconomie balanceert economische vrijheden met sociale verantwoordelijkheden, sociale bescherming en solidariteit. In 2017 onderstreepte de EU die gedeelde visie met de lancering van de Europese pijler van sociale rechten. Die pijler, met twintig concrete beginselen, vormt de leidraad voor een eerlijke en inclusieve Europese arbeidsmarkt en samenleving. We onderschrijven en implementeren de doelstellingen en streven naar opwaartse sociale convergentie en vooruitgang in de EU, met respect voor de bevoegdheidsverdeling, het subsidiariteitsbeginsel en de eigenheid van elke lidstaat.

Een open en sterke interne markt, die cruciaal is voor een veerkrachtig en welvarend Vlaanderen, heeft nood aan sterke sociale fundamenten op het Europees niveau. Vlaanderen onderschrijft ten volle de doelstellingen en ambitie van de Europese pijler van sociale rechten. Dat begint bij het beschermen van de allerminder in onze samenleving: onze kinderen en jongeren. Vlaanderen verwacht dat de EU samen met de lidstaten blijvende aandacht heeft voor de strijd tegen armoede en sociale exclusie.

Sociaal overleg speelt een sleutelrol in een concurrentieel, welvarend en sociaal Europa. Vlaanderen steunt de inspanningen van de EU om de sociale dialoog te versterken.

Vlaanderen verwacht van de Europese Unie dat ze sociale dumping blijft bestrijden. Sociale dumping vormt een hardnekkige uitdaging binnen de Europese interne markt. Het verwijst naar situaties waarin bedrijven verschillen in sociale regelgeving tussen lidstaten misbruiken of arbeidswetgeving overtreden om loonkosten te drukken of arbeidsomstandigheden te verslechteren. De Europese Unie erkent sociale dumping als een bedreiging voor zowel de arbeidsrechten van werknemers als voor de eerlijkheid van de interne markt. Om die reden speelt de EU een steeds actievere rol in het bestrijden ervan, via regelgeving, toezicht en samenwerking. Ook in Vlaanderen zien we een stijging in het aantal gedetacheerde derdelanders met risico op sociale dumping en oneerlijke concurrentie. Vlaanderen vraagt daarom een duidelijk kader en betere handhaving van de regels. We vragen aan de EU om de nodige initiatieven te nemen om misbruik inzake detachering te voorkomen en fraude aan te pakken, in de eerste plaats via een betere samenwerking en informatie-uitwisseling tussen nationale controlediensten. Met dat doel pleiten we voor een versterking van de Europese Arbeidsautoriteit.

Binnen de digitale, ecologische en demografische transitie verwachten we van de Europese Unie verder dat ze economische groei, welvaart en sociale rechtvaardigheid ondersteunt. Ten gevolge van die interne markt en de

toenemende detachering of grensoverschrijdende arbeid moet de Europese Unie minimumstandaarden uitzetten die werknemersrechten garanderen en zorgen voor kwalitatieve jobs, gezonde werkomstandigheden en degelijke lonen. De EU moet ook de gelijke behandeling van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt mee ondersteunen. Dat geldt zowel voor traditionele sectoren als voor nieuwe werkvormen binnen de digitale transitie.

Gezondheid van burgers is fundamenteel

Gezondheid is een van de meest fundamentele menselijke noden. Zonder een goede gezondheid komen alle andere facetten van het leven onder druk te staan. Vanuit haar bevoegdheden kan de Europese Unie een belangrijke rol opnemen voor die aspecten van de gezondheidszorg die verder reiken dan de Vlaamse bevoegdheden. Concreet zien we noden om bestaande GDPR-wetgeving aan te passen zodat gezondheidsgegevensdeling ten goede komt van de patiënt en willen we innovaties en digitalisering in de gezondheidszorg ook ten dienste van onze burgers succesvol mogelijk maken. Met de vergrijzing hebben we een sterk zorgsysteem nodig. Europa kan daar toegevoegde waarde bieden door middel van strategische investeringen en door samenwerking aan te moedigen.

De EU moet ook een rol spelen in de aanpak van geneesmiddelentekorten. Samenwerking voor onderhandelingen en aankopen van moeilijk toegankelijke geneesmiddelen moeten gefaciliteerd worden. Ook met betrekking tot prijszetting en terugbetalingen, wat een bevoegdheid van de lidstaten blijft, kan dialoog met andere Europese lidstaten en Europese samenwerking een meerwaarde zijn. De EU moet een aantrekkelijk investeringsklimaat houden om innovaties, O&O en investeringen in de farmaceutische industrie te stimuleren.

1.5 Een veerkrachtige Unie met een open blik naar de buitenwereld

De EU kan niet langer uitgaan van een stabiele en veilige internationale toekomst. Het globale politieke landschap is de laatste jaren sterk geëvolueerd door toenemende geopolitieke spanningen, gezondheids- en klimaatcrisissen, oorlogen aan de Europese buitengrenzen, toenemend protectionisme en gegroeide politieke en economische instabiliteit. Wereldwijde conflicten verdiepen geopolitieke breuklijnen, die tegelijkertijd ook onze (handels)partnerschappen over de hele wereld op de proef stellen. Die uitdagingen hebben een directe en grote impact op Vlaanderen. Internationale partnerschappen en diplomatie – op alle niveaus – blijft een onmisbare pijler in de bevordering van vrede en stabiliteit, ook voor de Vlaamse welvaartscreatie.

Prioriteit: versterkt inzetten op eerlijke internationale handel en handelsakkoorden

Versterkte internationale samenwerking ingebed in het Europese streven naar open strategische autonomie en een versterkte Europese concurrentiekracht

De EU moet het voortouw nemen bij het stabiliseren en versterken van de multilaterale rechtsorde, waarvan de Verenigde Naties (VN) de kern vormen. Respect voor de principes van het VN-Handvest, met name

soevereiniteit, territoriale integriteit, politieke onafhankelijkheid en zelfbeschikking staan daarbij centraal. In dat licht moet de EU ook in de toekomst een leidende rol spelen in conflictpreventie.

Voor Vlaanderen is het belangrijk dat de EU vanuit een open visie internationale partnerschappen uitbouwt. In reactie op protectionisme in sommige delen van de wereld en verstoorde handelsstromen is het geen optie voor de EU om op zichzelf terug te plooiën. Open economieën zoals Vlaanderen hebben er geen belang bij om zich af te sluiten van de wereld. Meer dan ooit moet er ingezet worden op het aangaan van nieuwe allianties. Dat alles moet gebeuren binnen het multilaterale kader van de Wereldhandelsorganisatie.

In dat kader moet de EU zich blijven inzetten om nieuwe, ambitieuze, open, eerlijke en duurzame vrijhandelsakkoorden af te sluiten. De EU moet bijgevolg de inspanningen opdrijven om bijkomende afzetmarkten én aanvoerlijnen voor onze bedrijven te ontsluiten, zodat we ook onze strategische afhankelijkheid verminderen en de Europese concurrentiepositie en competitiviteit versterken. Vlaanderen waakt bij vrijhandelsakkoorden over het respect voor de mensenrechten en de sociale en ecologische standaarden zoals die vandaag worden toegepast door de Europese Commissie. Vlaanderen en de EU moeten maatschappelijk verantwoord ondernemen promoten.

In onze handelsbetrekkingen met derde landen moet de EU hernieuwde aandacht tonen voor akkoorden die de toegang tot vooruitstrevende groene en digitale technologieën, en kritieke grondstoffen verzekeren.

Daarnaast moet de EU oog hebben voor het behoud van een gelijk speelveld en bescherming tegen oneerlijke concurrentie van buiten de EU. In afwachting van een wereldwijd gelijk speelveld op niveau van de Wereldhandelsorganisatie, dwingen we het gelijke speelveld sterker af. Specifiek wat agrovoedingsproducten betreft, pleiten we binnen het Europese handelsbeleid voor dezelfde standaarden als diegene die hier binnen de Europese Unie worden gehanteerd. Algemeen genomen, is het belangrijk dat producten die ingevoerd worden in de EU, voldoen aan de geldende Europese normen, onder andere met betrekking tot productnormering en voedselveiligheid. De Vlaamse Regering steunt dan ook een versterkte inzet op monitoring en handhaving van de Europese interne markt. Een versterkte samenwerking tussen douanediens ten van de lidstaten, voedselveiligheidsagentschappen en DG SANTE is aangewezen. Verstoringen van het gelijke speelveld vanuit derde landen door vraagonderdrukking of gesubsidieerde concurrentie moeten aangepakt worden via de daartoe beschikbare (handels)beschermingsinstrumenten. We vragen de EU om sterker in te zetten op wederkerigheid in de handelsrelaties, zowel inzake markttoegang als afspraken over wederzijdse erkenning van productienormen. Handel dient te allen tijde eerlijk te verlopen.

Ook de risico's die de Europese Commissie aanhaalt in haar economische veiligheidsstrategie, maken onmiskenbaar deel uit van het huidige economische en geopolitieke tijdsgewricht. Het inspelen op die risico's maakt onmiskenbaar deel uit van het instrumentarium van bepaalde geopolitieke actoren. Het staat buiten kijf dat ook Vlaanderen het bewustzijn van die risico's moet vergroten en een rol zal spelen in het van ervan. Dat laatste niet in het minst omdat onze economie gestoeld is op kennisintensieve sectoren, buitenlandse investeringen en internationale handelsstromen. Het is daarom belangrijk dat er steeds een goede balans wordt gevonden tussen de promotie van onze economische belangen enerzijds, en de bescherming van die belangen anderzijds. Voor Vlaanderen is het belangrijk dat nieuwe initiatieven niet steeds of eenzijdig vanuit het prisma van economische veiligheid worden vormgegeven.

Bepaalde partners verdienen bijzondere aandacht. Het Verenigd Koninkrijk (VK) is voor Vlaanderen zowel economisch, historisch, cultureel als wetenschappelijk een belangrijke partner. Hoewel de Brexit een realiteit blijft die uitdagingen met zich meebrengt, kijken we vooruit. Vlaanderen wil dat de EU de constructieve dialoog met het VK voortzet om de samenwerking opnieuw te versterken met respect voor de gemaakte afspraken, met een focus op handel, energie, onderzoek, studentenmobiliteit en visserij. Ook de VS blijft een belangrijke partner, ondanks de uitdagingen en spanningen in de relatie. Die onzekerheid is des te meer reden voor de EU om haar partnerschappen te diversifiëren, met partners op alle continenten.

Prioriteit: een sterke inzet op defensie(-industrie)

Versterkt veiligheids- en defensiebeleid met aandacht voor O&O&I, industrie en weerbaarheid

Het belang van defensie en publieke veiligheid is uitgegroeid tot een prioriteit binnen de EU. Dat blijkt uit de substantiële toename van de defensiebudgetten bij de diverse Europese lidstaten en de versterkte inzet van de EU op crisis- en defensieparaatheid. Die ontwikkelingen vertalen zich in verschillende strategieën, initiatieven en projecten ter versterking van bijvoorbeeld de defensie-industrie en de toenemende focus op investeringen in dual-use-infrastructuur en militaire mobiliteit.

De Vlaamse Regering is voorstander van een versterkte samenwerking tussen EU-lidstaten op het vlak van defensie en veiligheid. Vlaanderen pleit voor de uitbouw van een echte defensie-unie met een eengemaakte defensiemarkt. De EU moet er daarbij op letten om de NAVO-inspanningen niet te dupliceren, maar er wel complementair mee te zijn en synergieën te creëren. De defensie-industrie moet voldoende toegang krijgen tot (groei)kapitaal, onder meer door privaat kapitaal te mobiliseren. Ook op het vlak van een eengemaakte defensiemarkt is het nodig om op te treden tegen (feitelijk) protectionisme om het gelijke speelveld te bewaren.

Het is ook van groot belang om ecosystemen te creëren en te versterken waar defensie, industrie en kennisinstellingen samenwerken aan militaire productinnovaties. De EU moet de brede defensienoden en -capaciteiten monitoren en projecties maken zodat een gericht beleid kan worden ontwikkeld en zodat de industrie en kennisinstellingen daarop kunnen inspelen. Een sterke Europese Technologische en Industriële Defensiebasis (EDTIB) is essentieel. Voor Vlaanderen moet de EU daarin ook de rol van kmo's en kennisinstellingen erkennen. Vanuit deelstaatbevoegdheden en domeinen zoals onderzoek, ontwikkeling, innovatie, technologie, economie, industrie en exportcontrole kan Vlaanderen bijdragen aan de versterking van EDTIB. Vlaanderen zal inspelen op die defensie-initiatieven door ons beleid 'defence friendly' te maken en onze hoogtechnologische ecosystemen in veiligheid en defensie te versterken. In het licht van een verdere versterking van de Vlaamse defensie-industrie, streeft Vlaanderen naar een efficiënte exportcontrole die focust op reële dreigingen en een gelijk speelveld voor Vlaamse defensiebedrijven. Daarbij wordt het Europese kader het referentiekader, waarbij principes zoals 'no-gold plating', 'only-once' en 'level playing field' het uitgangspunt vormen. Vlaanderen blijft pleiten voor een duidelijk, kwalitatief Europees kader zonder te evolueren naar parallelle of sectorspecifieke systemen naast de al bestaande Europese kaders.

Vlaanderen vraagt ten slotte om voldoende aandacht voor de weerbaarheid van onze democratische samenleving. Autoritaire regimes voeren steeds assertiever buitenlands beleid en gebruiken daarbij allerlei

politieke, economische en militaire middelen om hun belangen wereldwijd te bevorderen, ook in de landen van het Europees nabuurschap. Daarbij zetten ze ook bewust desinformatie, cyberaanvallen en andere hybride dreigingen in om de stabiliteit van democratische samenlevingen te ondermijnen. In dat licht is het volgens Vlaanderen cruciaal om niet alleen externe dreigingen aan te pakken, maar ook de interne democratische veerkracht van de EU en haar burgers te versterken. Vlaanderen roept de EU dan ook op om daar waakzaam voor te zijn en gepaste maatregelen te nemen, zonder aan de vrijheid van meningsuiting te raken.

EU-uitbreiding op basis van duidelijke toetredingscriteria

De geopolitieke verschuivingen van de afgelopen jaren hebben het uitbreidingsbeleid van de EU ingrijpend beïnvloed. Waar vroeger vooral normatieve doelstellingen — zoals het bevorderen van democratie, mensenrechten en de rechtsstaat — de toetredingsdynamiek bepaalden, spelen vandaag ook (geo)politieke overwegingen een minstens even grote rol. Vandaar dat het voor Vlaanderen belangrijk is om de banden met de kandidaat-lidstaten goed te houden. Ook met landen in de oostelijke en zuidelijke rand van de EU willen we de samenwerking versterken om gemeenschappelijke uitdagingen aan te pakken. Daarom zetten we in op een goed nabuurschapsbeleid. Met Turkije wordt gestreefd naar een verdieping van het strategische partnerschap.

Vlaanderen benadrukt dat een verdere uitbreiding van de EU alleen kan plaatsvinden op basis van een eerlijk en transparant toetredingsproces, gestoeld op de Kopenhagen-criteria. Die criteria vormen de fundamentele voorwaarden waaraan kandidaat-lidstaten moeten voldoen, en toetreding moet dan ook gebeuren op basis van individuele vooruitgang en verdiensten. De Kopenhagen-criteria moeten in strikte zin worden toegepast en er kan geen sprake zijn van een fast-trackprocedure. Tegelijk moet een eventuele uitbreiding steeds rekening houden met de grenzen aan de absorptiecapaciteit. Ze moet zich kunnen voorbereiden op toekomstige uitbreidingen. Interne hervormingen die de werking en besluitvorming van de Unie versterken, zijn noodzakelijk in het kader van mogelijke toekomstige uitbreidingen, anders dreigt een grotere EU aan doeltreffendheid in te boeten.

Ten slotte pleit Vlaanderen voor een vereenvoudigde en versnelde toetredingsprocedure — een zogeheten ‘inbreiding’ — voor deelstaten die zich op een democratische en legitieme manier afscheiden van bestaande EU-lidstaten. Zo wordt de verbondenheid met Europese waarden en structuren op een geloofwaardige manier bestendigd. Momenteel bestaat er echter nog geen specifieke juridische procedure in het Europese recht die interne uitbreiding mogelijk maakt.

Waarden in het Europese buitenlands beleid

Het is de ambitie van Vlaanderen om actief bij te dragen aan de verwezenlijking van de doelstellingen van het Europese buitenlandse beleid. In dat licht voert Vlaanderen een waardegedreven en solidair buitenlands beleid dat bijdraagt aan de bevordering van vrede, veiligheid en welvaart elders in de wereld. Vlaanderen benadrukt daarbij de noodzaak van aandacht voor speerpunten als mensenrechten zoals de strijd tegen de doodstraf, foltering en de bescherming van mensenrechtenverdedigers, evenals het recht op vreedzaam en politiek protest in derde landen. Ook een focus op vrije en pluriforme pers, en vrijheid van (artistieke) expressie is daarbij van groot belang.

Vlaanderen verwacht van de EU dat ze een actieve rol opneemt op het wereldtoneel. Niet door met het vingertje te wijzen, wel door bemiddeling, actieve dialoog en het inzetten van haar economische slagkracht als hefboom voor wederzijds versterkende partnerschappen en ontwikkeling. De EU moet zich meer positioneren als geopolitieke actor, zowel in bilaterale relaties als op multilaterale fora. De Europese Dienst voor Extern Optreden en de EU-delegaties in het buitenland zijn daarin belangrijke actoren. Ook op dat vlak is de Vlaamse Regering voorstander van een versterkte samenwerking en synergievorming tussen diplomatieke vertegenwoordigingen van de EU enerzijds en haar lidstaten en regio's anderzijds in het buitenland.

Vlaanderen verwacht ook dat de EU een actieve en ambitieuze rol opneemt in haar ontwikkelingssamenwerking, met bijzondere aandacht voor partnerschappen die bijdragen aan stabiliteit, vrede en veiligheid, en de bevordering van mensenrechten en democratie. Vlaanderen roept de EU op om haar relaties en samenwerking met partnerlanden te versterken op domeinen zoals migratie, handel, economie en humanitaire bijstand. Daarbij is het essentieel dat de EU bijdraagt aan inclusieve oplossingen in crisissituaties en steun biedt aan politieke processen die gericht zijn op duurzame transitie.

1.6 Een efficiënte Unie die institutionele verscheidenheid respecteert

Prioriteit: meerwaarde, efficiëntie en subsidiariteit als leidraad voor EU-optreden

Focus, meerwaarde, efficiëntie en impact als leidraad voor de EU-instellingen

De EU moet zich focussen op die bevoegdheden die in de verdragen staan en waar ze echt een meerwaarde kan bieden. De EU is bij uitstek het beleidsniveau om uitdagingen die te groot zijn voor één deelstaat of land, of die per definitie grensoverschrijdend zijn, aan te pakken. Als de EU een doeltreffender beleid kan voeren dan elke lidstaat afzonderlijk, is haar optreden gerechtvaardigd.

Efficiëntie en resultaatgerichtheid moeten centraal staan, met een sterke focus op het efficiënt besteden van middelen en vermijden van administratieve lasten. Dat geldt zowel met betrekking tot nieuwe regelgevende initiatieven als voor de besteding van het EU-budget. Alvorens nieuwe regelgeving te ontwikkelen, moet het bestaande pakket en de impact ervan bekeken worden. Soms is het beter bestaande regels aan te passen, dan bijkomende nieuwe regels op te leggen. Ook voor nieuwe uitgaven verwacht de Vlaamse Regering dat de Europese Commissie alvorens nieuwe voorstellen te formuleren, grondig en cijfermatig in kaart brengt waar binnen de bestaande middelen nog marge is, waar nog efficiëntiewinsten te boeken vallen, en waar de EU-instellingen zelf de tering naar de nering zullen zetten.

Een meerlagige Unie die de institutionele verscheidenheid in de lidstaten omarmt

Vlaanderen heeft veel te winnen bij een krachtige en democratisch gedragen EU, die trouw blijft aan haar motto 'in verscheidenheid verenigd'. De Europese instellingen moeten de diversiteit in taal en cultuur in de EU als een sterke troef blijven omarmen, respecteren, beschermen en bevorderen.

De Vlaamse Regering is ervan overtuigd dat deelstaten bij uitstek geschikt zijn om de cruciale brug te slaan tussen burgers en het Europese beleidsniveau. Deelstaten staan immers dicht genoeg bij de burger om goed te kunnen oordelen over de beleidsinitiatieven waarvoor de EU een meerwaarde kan betekenen, én kan die ook voeden met ervaringen en inzichten die de acties uitvoerbaar maken. Daarom is het belangrijk dat het

institutionele evenwicht in de EU gerespecteerd blijft. De Unie moet niet in de plaats willen treden van de andere bestuursniveaus die vaak dicht bij de burger staan, maar het is wel aan de Unie om haar meerwaarde aan te tonen op die terreinen die aan haar toegeschreven zijn door de verdragen.

De EU moet voldoende rekening houden met de rol van deelstaten en regio's met wetgevende bevoegdheden in de lidstaten. De crisissen van de afgelopen jaren hebben de centralisatietendens binnen bepaalde geledingen van de Europese Commissie versterkt. Lidstaten worden bijvoorbeeld steeds vaker verplicht om met één aanspreekpunt te werken in hun betrekkingen met de Europese Commissie of worden gedwongen één plan uit te werken, ook al doet dat afbreuk aan de institutionele realiteit en geldende bevoegdheidsverdeling. Nochtans kent het merendeel van de EU-lidstaten een gefederaliseerde of gedecentraliseerde staatsstructuur. Deelstaten zoals Vlaanderen moeten niet alleen vanuit hun verregaande bevoegdheden een stem hebben in de EU maar ook omdat ze ervoor zorgen dat beleidsdoelstellingen daadwerkelijk gerealiseerd worden. Daarnaast zorgen ze ook voor de omzetting en implementatie van EU-regelgeving binnen hun bevoegdheden, en kennen ze dus ook de uitdagingen die daarmee gepaard gaan. Ze zijn ook de grootste ontvangers van EU-middelen, en hebben daardoor rijke ervaring met het beheer en uitvoeren van EU-fondsen en -programma's.

Vlaanderen pleit er dan ook voor dat de EU blijvend respect toont voor de institutionele eigenheid van elke lidstaat, zoals bepaald in artikel 4 lid 2 van het Unieverdrag. Daarbij moet de EU, in lijn met de bevoegdheidsverdeling, deelstaten als volwaardige partner betrekken bij de uitwerking en implementatie van beleidsmaatregelen. Voor Vlaanderen moet het Europese beleid ruimte bieden voor een gedifferentieerde aanpak om EU-doelstellingen te realiseren. De Europese Unie mag geen superstaat worden. Zo pleit Vlaanderen ervoor dat de EU doorheen het besluitvormingsproces rekening houdt met de unieke eigenschappen van lid- en deelstaten, zoals de bevolkingsdichtheid, het beschikbare ruimtegebruik en de industrialisatiegraad, met in het bijzonder de aanwezigheid van energie-intensieve industrie.

Ook in het kader van de economische governance van de EU is dit een belangrijk principe. Vlaanderen moet immers zelf zijn begrotings- en sociaaleconomisch beleid kunnen vormgeven. Daarom vraagt Vlaanderen dat de EU de Vlaamse beleids-, begrotings- en operationele programma's maximaal afzonderlijk beoordeelt en ook de landenspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester maximaal uitsplitst op deelstaatsniveau. Verder moet er ook meer ingezet worden op regionale statistieken en indicatoren.

Vlaanderen is een zeer specifieke regio met een grote bevolkingsdichtheid. Dat vergt beleid dat ruimte laat voor de specificiteit van de regio. Het Europese beleid moet, met het oog op het realiseren van EU-doelstellingen, ruimte bieden voor een gedifferentieerde aanpak, die rekening houdt met de verschillen tussen grote landen met veel open ruimte en kleine, dichtbevolkte gebieden.

Principes van subsidiariteit en proportionaliteit als rode draad doorheen het beleid

Het subsidiariteitsbeginsel is bedoeld ter bescherming van de bevoegdheid van de lidstaten om beslissingen te nemen en op te treden op gebieden die niet onder de exclusieve bevoegdheid van de Unie vallen. Tegelijk rechtvaardigt het beginsel het optreden van de Unie als de doelstellingen van dat optreden "vanwege de omvang en de gevolgen van het overwogen optreden" niet voldoende door de lidstaten, en beter op het niveau van de Unie kunnen worden verwezenlijkt. Dat beginsel is opgenomen in de Europese verdragen (artikel 5 EU-verdrag).

Naast subsidiariteit zetten we ook het beginsel van proportionaliteit centraal. De EU moet altijd zoeken naar de minst ingrijpende en meest doeltreffende manier om haar doelen te behalen, zonder overbodige regels of buitensporige lasten op te leggen aan lidstaten, burgers of bedrijven. Proportionaliteit betekent dat de maatregelen die de Europese Unie neemt, niet verder mogen gaan dan nodig is om haar doelstellingen te bereiken.

Vlaanderen waakt erover dat de principes van subsidiariteit en proportionaliteit worden gerespecteerd bij Europese beslissingen. De wetgevende activiteit van de Commissie is, mede aangedreven door opeenvolgende diverse uitdagingen die als crisis werden aangeduid, maar ook omdat ze weinig tot verantwoording wordt geroepen op basis van die principes, steeds toegenomen. De Vlaamse Regering zal daar ook (opnieuw) sterker op toezien, maar vraagt van de EU-instellingen om dat zelf ook te doen.

Bij eventuele toekomstige wijzigingen aan de EU-verdragen hebben we de nodige aandacht voor subsidiariteit, maar ook voor het versterken van de rol en stem van Vlaanderen in de EU-besluitvorming.

Prioriteit: betere regelgeving en aanpakken van regeldruk

Streef naar betere regelgeving en vermijd regeldruk

In de Europese legislatuur 2019-2014 nam de EU 13.000 nieuwe handelingen aan⁵, waarvan het merendeel ook nieuwe verplichtingen voor de samenleving creëerde en de administratieve last voor bedrijven verhoogde. Dat vormt een hinderpaal voor onze concurrentiekracht en productiviteit, en zorgt ook voor hogere prijzen voor de consument. Vlaanderen vraagt dat de Europese Commissie grotere inspanningen levert om overtollige regeldruk tegen te gaan en na te gaan of bestaande EU-regelgeving nog altijd doeltreffend en consistent is. We verwachten van de Europese Unie om ook in het totstandkomingsproces van nieuwe beleidsinitiatieven en regelgeving onnodige regeldruk en overregulering te voorkomen. In die zin zijn we bezorgd over de veelheid aan nieuw aangekondigde initiatieven van de Europese Commissie en de impact daarvan op regeldruk. We roepen de EU op om bestaande regelgeving bij te sturen waar nodig, alvorens naar nieuwe regelgeving te grijpen.

Vlaanderen onderschrijft het belang van administratieve vereenvoudiging en staat positief tegenover de vermindering van administratieve lasten. Vlaanderen erkent evenwel dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen de administratieve lasten die regelgeving oplegt enerzijds en het realiseren van de ambitieuze en pragmatische doelstellingen uit die regelgeving anderzijds. Het verminderen van regulering mag daarom niet leiden tot het volledig ondergraven van de realisatie van zulke doelstellingen.

⁵ De EU heeft 13.000 handelingen aangenomen, waarvan 515 gewone wetgevingshandelingen, 2.431 andere wetgevingshandelingen, 954 gedelegeerde handelingen, 5.713 uitvoeringshandelingen en 3.442 andere handelingen. Draghi-rapport, The Future of European Competitiveness, part B, p. 310.

Daarom pleit Vlaanderen voor de creatie van een voorspelbaar Europees regelgevingskader met de volgende elementen:

- ruimte behouden binnen het Europese wetgevingsproces voor een gedegen haalbaarheids- en impactanalyse, waaronder een kmo- en competitiviteitstoets;
- het ‘fit for purpose’-principe hanteren, waarbij de Commissie systematisch evalueert of regelgeving nog altijd voldoet binnen het bredere kader van de EU-doelstellingen;
- het ‘one in, one out’-principe toepassen;
- doelstellingen in EU-regelgeving evalueren en monitoren, en waar nodig ook bijsturen (zie supra, 1.4);
- EU-regelgeving binnen de interne markt uniform implementeren, toepassen én handhaven;
- het principe ‘no gold plating’ hanteren doorheen EU-lidstaten om fragmentatie en incoherentie te vermijden;
- de principes van ‘once only’ en ‘think small first’ toepassen om de cumulatieve lasten voor bedrijven te verminderen;
- het innovatiebeginsel toepassen om regelgeving en beleid te bevorderen die slim en toekomstgericht zijn en die ontworpen zijn om innovatieactiviteiten aan te moedigen;
- prioriteit geven aan inbreukprocedures die de meest belangrijke en ernstige inbreuken op de interne markt aanpakken;
- lidstaten laten begeleiden door de Commissie, waar nodig en relevant, om hen te ondersteunen bij het omzettings- en implementatieproces van Europese regels.

Een goed regelgevend kader kan er ook in bestaan dat er net wordt gekozen om geen nieuwe regels te introduceren. Vlaanderen vraagt dat de Europese Commissie altijd het geschikte instrument voor het beoogde doel kiest (‘carrots versus sticks’).

Institutioneel kader en besluitvorming

De Vlaamse Regering ziet mogelijkheden om het institutioneel kader en de besluitvorming te verbeteren binnen de huidige verdragen. Vooraleer een verdragswijziging te overwegen, moeten we ernaar streven om ten volle gebruik te maken van de opties die nu al in de verdragen zijn voorzien. In het licht van de uitdagingen waar de EU voor staat is het niet wenselijk ons in jarenlange onderhandelingen te storten, ook gezien de grote aandacht en capaciteit die een dergelijk proces vraagt. Die aandacht en capaciteit hebben de EU en haar lidstaten nodig om de welvaart van de Europeanen te versterken. Maar ook in het licht van het toetredingsperspectief dat wordt geboden aan de kandidaat-lidstaten, moeten interne hervormingen voorbereid worden.

Volgens Vlaanderen moet dat gaan om:

- herfocussen van de EU-begroting met het oog op de prioriteiten⁶, maar ook in het licht een eventuele toetreding van kandidaat-lidstaten;

⁶ Zie Standpunt: Krachtlijnen van de Vlaamse Regering voor het Meerjarig Financieel Kader (MFK) post-2027, VR 2025 0404 MED.0105.

- herstel van het institutionele evenwicht in het voordeel van de Raad en het Europees Parlement. Op dit moment heeft de Europese Commissie te veel macht in handen;
- aanpassingen aan de besluitvorming: in bepaalde specifieke gevallen kan gekeken worden naar een uitbreiding van de besluitvorming met gekwalificeerde meerderheid. Die mogelijkheid is immers al voorzien in de verdragen. De Vlaamse Regering ziet de mogelijkheid daartoe in de uitvoeringsbesluiten en sancties van het Gemeenschappelijk Buitenlands Beleid, zolang het strategische kader en de principiële beslissingen bij unanimititeit worden beslist.

2 ROL VAN VLAANDEREN IN DE EUROPESE UNIE

De beslissingen die op Europees niveau genomen worden, hebben een grote invloed op Vlaanderen. De Vlaamse overheid, maar ook haar burgers, bedrijven en het middenveld voelen dagelijks die impact. Die kan heel direct en concreet zijn via EU-regelgeving en verplichtingen, of eerder indirect via bijvoorbeeld Europese begrotingsafspraken. Bovendien gaat in België het grootste aandeel aan ontvangen EU-middelen naar de deelstaten.

Vlaanderen is gebaat bij een slagkrachtige Unie die meerwaarde biedt voor Vlaamse burgers en bedrijven, die van onderuit wordt opgebouwd en ten volle rekening houdt met de Vlaamse belangen. Het is daarom essentieel dat Vlaanderen mee de agenda en de richting van de EU bepaalt, zodat die agenda de Vlaamse beleidsvisie en kernbelangen weerspiegelt, en dat het een proactief en doeltreffend Europees beleid voert.

2.1 De Vlaamse stem kenbaar maken op EU-niveau

Prioriteit: wegen op de Europese agenda en besluitvorming in voor Vlaanderen belangrijke dossiers

Van januari tot juni 2024 heeft België het voorzitterschap van de Raad waargenomen, waarin ook een belangrijke rol was weggelegd voor Vlaanderen. Ondanks de complexiteit van de intra-Belgische samenwerking zette Vlaanderen een sterke rol als voorzitter neer en rondde het verschillende onderhandelingen succesvol af.

(Pro)actieve standpuntbepaling over de EU-agenda

Vlaanderen streeft ernaar om in een zo vroeg mogelijk stadium van het Europese regelgevingsproces de belangrijkste Vlaamse belangen te identificeren om die tijdig aan te kaarten op ambtelijk, diplomatiek en politiek niveau. Vlaanderen speelt dan ook een actieve rol binnen de beleidsontwikkeling en regelgeving van de EU en wil op elke fase van de beleidscyclus zijn stempel drukken.

Elk jaar publiceert de Europese Commissie een werkprogramma. Dat zijn de klemtonen die de Commissie in dat jaar zal leggen. Het werkprogramma wordt telkens grondig geanalyseerd door de Vlaamse overheid. De Vlaamse Regering bepaalt jaarlijks haar prioritaire dossiers waarop ze extra en (pro)actief wil wegen. De belanghebbenden van de Vlaamse overheid worden bij de bepaling van die prioriteiten geconsulteerd.

Voor de belangrijkste EU-dossiers worden politiek gedragen standpuntnota's uitgewerkt die onderhandelaars en administraties voldoende houvast bieden om hun taken in te vullen en hen helpen om het Vlaams standpunt

tijdig en actief kenbaar te maken binnen België en de EU. Vlaanderen zet ook in zijn standpuntbepaling in op een versterkte samenwerking met het maatschappelijk middenveld, waarmee de Vlaamse overheid consultatiemomenten en strategisch overleg organiseert.

Vlaanderen is de enige deelstaat in de EU die in de periode 2011-2024 een eigen hervormingsprogramma heeft opgesteld in het kader van het Europees Semester. Het Vlaams Hervormingsprogramma werd rechtstreeks aan de Europese instellingen bezorgd en ook als bijlage opgenomen in het nationale hervormingsprogramma. Vlaanderen heeft in het kader van de nieuwe economische ‘governance’ een Vlaamse bijdrage aan het nationaal budgettair-structureel plan voor de middellange termijn opgesteld, en zal ook een Vlaamse bijdrage voor de jaarlijkse voortgangsverslagen opstellen. Op die manier wordt de sterke opvolging door Vlaanderen van het Europees Semester voortgezet.

Hefbomen voor beleidsbeïnvloeding

Zodra de Vlaamse belangen zijn geïdentificeerd en/of de Vlaamse positie is bepaald, is het zaak die zo goed mogelijk in te brengen in de besluitvorming en de Vlaamse stem kenbaar te maken op EU-niveau. Dat gebeurt op directe en indirecte wijze.

De directe contacten zijn divers. De eerste Vlaamse hefboom hiervoor is de Diplomatieke Vertegenwoordiging van Vlaanderen bij de EU. Die behartigt dagdagelijks de belangen van de Vlaamse Regering bij de Europese instellingen en maakt deel uit van de Permanente Vertegenwoordiging (de ambassade) van België bij de Europese Unie. De Diplomatieke Vertegenwoordiging van Vlaanderen bij de EU, en haar attachés, houden de vinger aan de pols van de Europese agenda en stimuleren de Vlaamse ministers om maximaal in te zetten op Europese contacten en deelname aan vergaderingen op Europees niveau.

Ook op de onderliggende structuren wil Vlaanderen meer gaan inzetten. Daar wordt immers nog over belangrijke (technische) uitwerking beslist. Vlaanderen wil de komende jaren niet alleen de relevante comitologie-procedures (‘delegated acts’ en ‘implementing measures’) opvolgen, maar ook actief België te vertegenwoordigen in comités en expertgroepen die betrekking hebben op Vlaamse bevoegdheden. Die comités spelen immers een steeds belangrijkere rol in de Europese besluitvorming.

Een tweede belangrijke hefboom vormen de eigen contacten van leden van de Vlaamse Regering. Die kunnen plaatsvinden binnen de officiële vertegenwoordiging van België in de Raad volgens het Samenwerkingsakkoord EU. Dat regelt zowel de standpuntbepaling (zie infra) als vertegenwoordiging in de Raad van Ministers van de EU volgens de interne bevoegdheidsverdeling binnen België die wordt doorgetrokken naar het buitenlands beleid (in foro interno, in foro externo). Het creëerde een indeling in categorieën met bijbehorende afspraken over de vertegenwoordiging. Voor die categorieën waar de deelstaten een vertegenwoordigende rol kunnen opnemen, wordt een rotatiesysteem afgesproken tussen de deelstaten, de zogenaamde ‘toerbeurtregeling’. De toerbeurtregeling maakt het bijgevolg mogelijk dat Vlaamse ministers België vertegenwoordigen in de Raad. Dergelijk samenwerkingsakkoord, waarbij alle overheden volgens interne bevoegdheidsverdeling op gelijke voet meebeslissen en de lidstaat vertegenwoordigen, is volstrekt uniek in de EU. De Vlaamse Regering hecht daar veel belang aan en zet maximaal in op deelname aan de formele en informele raadsvergaderingen. Ze grijpt die ook aan om contacten te leggen met andere lidstaten en met hooggeplaatste en politieke vertegenwoordigers van de EU-instellingen. De eigen contacten kunnen echter ook plaatsvinden buiten het raadsgebeuren. Het is de

wens en ambitie van de Vlaamse Regering om ook de contacten met de EU-instellingen, en de Europese commissarissen in het bijzonder, verder uit te bouwen. In die contacten kunnen de Vlaamse invalshoeken, belangen en beste praktijken op de radar worden gezet.

Vlaanderen weegt ook op de Belgische standpuntbepaling als er geen Vlaamse minister aan de Raad deelneemt. Het Samenwerkingsakkoord EU bepaalt immers ook dat voor elke zitting van de Raad een coördinatie moet gebeuren. Vlaanderen neemt daar telkens actief, en met intern-Vlaams afgestemde positie, aan deel. Dat vormt zodus de belangrijkste hefboom voor onze meer indirecte beleidsbeïnvloeding.

Uiteraard neemt die praktijk niet weg dat het Samenwerkingsakkoord EU urgent herzien moeten worden en in lijn gebracht worden met de constitutionele, Europese en internationale realiteit.

Ook het Vlaams Parlement zet in op het EU-beleid. Het heeft een actieve Commissie voor Buitenlands beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking. Het beschikt over een Infopunt Europa om de band tussen het Vlaams Parlement en de Europese besluitvorming te versterken. Het Infopunt ondersteunt de parlementsleden om controle en toezicht uit te oefenen op het EU-beleid van de Vlaamse Regering. Vlaamse volksvertegenwoordigers die subsidiariteitstoetsen over Europese wetgeving willen doen of over de inhoud van de Europese wetgeving een politieke dialoog met de Europese Commissie willen opstarten, kunnen daarvoor bij het Infopunt Europa terecht.

Outreach, alliantie- en netwerkvorming

Om onze belangen te verdedigen en allianties te sluiten, versterken we onze outreach naar verschillende andere actoren. We halen de directe banden met de Europese Commissie aan op diverse niveaus. We versterken de relatie met de Vlaamse Europarlementsleden. We zetten nog sterker in op onze contacten met andere lidstaten en regio's. Vlaanderen werkt in het bijzonder nauw samen met sterke Europese regio's, zoals het Baskenland en Noordrijn-Westfalen. Ook de deelname aan Europese netwerken speelt daarbij een belangrijke rol. Die samenwerkingen wordt bewust ingebed in het (pro)actieve Vlaamse EU-beleid en zullen in de toekomst nog sterker worden uitgebouwd.

De Vlaamse overheid streeft naar strategische detacheringen van ambtenaren naar de Europese Commissie (als Gedetacheerde Nationale Deskundigen of Nationale Deskundigen in Beroepsopleiding) die vanwege hun expertise tijdelijk belangrijke dossiers opvolgen als ('Seconded National Experts'). Dat biedt bijkomende kansen voor rechtstreekse banden tussen Vlaanderen en de EU.

We zetten ook breder in op netwerkvorming met Vlamingen in de EU-instellingen. De Vlaamse Vertegenwoordiging bij de EU bouwt dat netwerk uit als overkoepelend begrip, dat in diverse constellaties kan worden aangesproken en waarop verder kan worden gebouwd.

2.2 Omzetting en implementatie van EU-regelgeving

Door meer proactief te werken en gedurende de hele beleidscyclus op de Europese besluitvorming te wegen, zorgen we ervoor dat EU-regels meer aansluiten bij de Vlaamse realiteit en makkelijker uitvoerbaar zijn. De Vlaamse Regering hanteert daarbij in haar beleid het principe van 'no gold-plating' om de concurrentiepositie

van Vlaamse ondernemingen, ook kmo's, te behouden. De Vlaamse overheid legt zelf geen hogere standaarden, doelen of normen bij de omzetting van Europese of andere internationale regelgeving naar Vlaamse regelgeving om de Vlaamse economie en concurrentiepositie niet te ondergraven. Er wordt bij de omzetting en implementatie ook een gelijk speelveld nagestreefd, waarbij rekening wordt gehouden met onze lopende belangen, de unieke eigenschappen van Vlaanderen en het subsidiariteitsprincipe.

2.3 De EU-reflex in Vlaanderen versterken

Vlaanderen zet ook in op transparantie over het Vlaamse EU-beleid. Er wordt gerapporteerd over de Europese ontwikkelingen die relevant zijn voor Vlaanderen en die rapportering wordt verspreid naar belanghebbenden. De Vlaamse Regering en de Diplomatieke Vertegenwoordiging van Vlaanderen bij de EU zijn altijd beschikbaar om na afloop van elke Europese ministerraad waaraan een Vlaams minister heeft deelgenomen, een debriefing in de bevoegde commissie in het Vlaams Parlement te organiseren. Via de Maandelijkse Mededeling over ontwikkelingen in de Raad van Ministers van de EU houdt de Vlaamse Regering op regelmatige basis de vinger aan de pols. Zesmaandelijks informeert de minister-president de Vlaamse Regering over de ministeriële vergaderingen in Europees (en multilateraal verband) waarin Vlaanderen een rol kan spelen.

Het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (VLEVA) speelt een belangrijke rol in de opvolging van het EU-beleid. Als brug tussen de EU en Vlaamse lokale besturen, het middenveld en de Vlaamse overheid, zorgt VLEVA voor een vlotte en proactieve informatiedoorstroming en kennisdeling. De Vlaamse overheid heeft een samenwerkingsovereenkomst met VLEVA waarin zijn kerntaken zijn vastgelegd. VLEVA wordt aangemoedigd om volop te blijven inzetten op die kerntaken, en om zo mee het Vlaams EU-beleid te voeden. VLEVA en de Vlaamse overheid zullen de samenwerking nog meer integreren.

De Vlaamse Regering zorgt met een vorming voor ambtenaren voor een stevige EU-reflex binnen de Vlaamse administratie. De vorming, opgezet in het kader van het Belgische EU-Voorzitterschap van 2024, wordt voortgezet. Zo kunnen Vlaamse ambtenaren hun praktische en doelgerichte kennis verruimen en ervaring opdoen met de ontwikkeling van een breed netwerk binnen de EU-administratie. Op die manier kunnen ze ook beter inspelen op de EU-besluitvorming. Daarnaast kunnen diegenen die er niet dagdagelijks professioneel mee in aanraking komen, ook makkelijker hun aandachtspunten, bijvoorbeeld in het kader van de tenuitvoerlegging van EU-regels (zie supra, 2.2), signaleren aan hun collega's.

Niet alleen beleidsbeïnvloeding is belangrijk. Ook het inspelen op kansen in EU-verband is dat. Dat kan op verschillende manieren, zoals het promoten van Vlaamse goede praktijken en het deelnemen aan oproepen voor technische bijstand (zoals in het kader van het Technical Support Instrument). Ook het inspelen op EU-financiering is essentieel om de EU echt als hefboom voor Vlaanderen te laten werken.

Ten slotte mag de EU niet louter het interesseveld zijn van een beperkt deel van de bevolking dat er professioneel mee bezig is. Gezien de brede impact is het belangrijk om daaraan ook naar een breder doelpubliek en in overheidscommunicatie aandacht aan te besteden.

